

Kristiansand
kommune

Statusoppdatering 2021

Sosial bærekraft i Kristiansand

Innholdsfortegnelse

1	Sammendrag	4
2	Bakgrunn	9
2.1	Innledning	9
2.2	Sentrale begreper	10
2.2.1	Sosial bærekraft.....	10
2.2.2	Inkludering og deltakelse	11
2.3	Statistikk i statusen	12
2.4	Framstilling av indikatorer.....	12
3	Statusoppdatering 2021	14
3.1	Befolkningsstatistikk	14
3.2	Samfunnsdeltakelse	15
3.2.1	Valgdeltakelse og tillit i befolkningen	15
3.2.2	Deltakelse i fritidsorganisasjoner	17
3.2.3	Deltakelse i frivillighet.....	17
3.2.4	Hatefulle ytringer og hatmotiv.....	18
3.3	Trygghet, tilhørighet, deltakelse i oppveksten	19
3.3.1	Deltakelse i barnehage.....	20
3.3.2	Kvalitet i oppvekstilbudet	21
3.3.3	Deltakelse i fritidstilbudet og opplevelse av nærmiljøet.....	22
3.3.4	Barn i lavinntekt	23
3.3.5	Nabolaget som oppvekstarena	25
3.3.6	Ensomhet og psykisk helse blant ungdom.....	25
3.3.7	Vold i nære relasjoner.....	26
3.4	Utdanning og arbeidsliv	27
3.4.1	Utenfor skole og arbeid	28
3.4.2	Utdanning	29
3.4.3	Arbeid	33
3.5	Levekårsforskjeller og rettferdig fordeling av goder	45
3.5.1	Inntektsulikhet	45
3.5.2	Ulikhet i forventet levealder.....	46
3.5.3	Forskjeller i levekår mellom lokalområder	46

3.5.4	Sosial kontakt i nabolaget	47
3.5.5	Kriminalitet	48
3.5.6	Bolig.....	49
3.5.7	Opplevelse av nærmiljøet	53
3.5.8	Livskvalitet blant voksne	55
4	Figurliste.....	57

1 Sammendrag

Statusoppdateringen på sosial bærekraft er en politisk bestilling fra Arbeids- og inkluderingsutvalget og Bystyret høsten 2020. I vedtaket fra 19.11.20 ønsker Arbeids- og inkluderingsutvalget en sammenstilling av tilgjengelige, relevante data som gir en helhetlig, årlig status på sosial bærekraft og viser kommunens arbeid på feltet.

Statusen er utarbeidet på tvers av fagfelt med relevans for sosial bærekraftig samfunnsutvikling: Folkehelse, flyktning- og integreringsfeltet, interkulturalitet, likestilling og mangfold, kriminalitetsforebygging, stedsutvikling, planlegging, og oppvekst. For å koble begrepet sosial bærekraft til kommunens virksomhet er statusoppdateringen bygget opp rundt mål og strategier i kommuneplanens samfunnsdel, satsingsområdet «Inkluderende og mangfoldig». På den måten er statusen en utsjekk på hvor kommunen står i arbeidet med vedtatte, lokale mål innen sosial bærekraftig samfunnsutvikling. En kortversjon av statusoppdateringens hovedfunn følger her:

Befolkningsutvikling i Kristiansand

Det er befolkningsvekst i Kristiansand, men veksten er noe lavere enn gjennomsnittet for de siste ti år. Den viktigste årsaken til befolkningsvekst er nettoinnflytting. Kristiansand står, som resten av Norge, foran en periode med en økt eldrebefolkning. Befolkningsmessig er den sosiale og økonomiske bærekraften i Kristiansand utfordret av en stadig lavere bærekraftevne, en befolkningsutvikling der vi blir relativt sett flere eldre og relativt sett færre i yrkesaktiv alder.

Sosial ulikhet i helse er en gjennomgående utfordring i Kristiansand. Med sosial ulikhet i helse menes at sosiale faktorer, som utdanning, yrke og inntekt, påvirker levekår og levesett som igjen påvirker helse, trivsel og samfunnsdeltakelse. Litt bedre sosioøkonomisk status gir litt bedre helse statistisk sett. Det gjelder gjennom hele det sosiale hierarkiet.

Samfunnsdeltakelse

Sosial bærekraft krever at ingen individer eller grupper systematisk hindres fra å delta i utformingen av det sosiale systemet de er en del av. I Kristiansand er det et mål at alle innbyggere er aktive samfunnsdeltakere og har tillit til hverandre. Strategier i kommuneplanen er blant annet å motivere til samfunnsdeltakelse og demokratisk deltagelse, samt mobilisere innbyggernes interkulturelle kompetanse.

I Kristiansand stemte 77 prosent av befolkningen til Stortingvalg i 2017, og 66 prosent stemte til kommunestyrevalg i 2019, en økning fra kommunestyrevalget i 2015 med 7 prosentpoeng. Blant innvandrerguppen er det særlig innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Øst-Europa utenfor EU og EU-land i Øst-Europa som i mindre grad stemte i kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2019. Utdannelsesnivå ser ut til å spille en rolle for valgdeltakelsen.

34 prosent av den voksne befolkning i Kristiansand deltar ukentlig i organiserte fritidsaktiviteter.

Det har være en svakt økende medlemsmasse i frivillige organisasjoner i kommunen over tid. Personer i lavinnteksthusholdninger, funksjonshemmede og innvandrere deltar mindre i

frivilligheten. Mangel på sosialt nettverk og kunnskap om hvordan man kommer seg inn i frivilligheten er en sentral barriere for økt deltakelse i frivilligheten.

Hatefulle ytringer kan føre til mindre deltakelse og systematisk underrepresentasjon av utsatte grupper i offentligheten. Det har vært en økning i saker med hatmotiv i 2015-2019 i Norge. Det er nylig vedtatt en plan for hatytringer og hatkriminalitet i Kristiansand.

Trygghet, tilhørighet og deltakelse i oppveksten

Målet i Kristiansand er at alle barn og unge opplever trygghet, verdighet, tilhørighet, mestring og deltakelse i fellesskapet. Strategiene i kommuneplanen dreier seg om inkludering på fritidsarenaer og andre fellesskapsarenaer, trygge relasjoner mellom barn og overfor voksne, kvalitetsmessige gode oppveksttjenester, oppmerksomhet på alle barn, særlig på utsatte barn, og å sikre gode levekår for familier med barn.

Barnehagedekningen var opp mot 92 prosent for barn 1-5 år i barnehage i Kristiansand i 2019. Dekningsgraden er lavere blant barn med flerkulturell bakgrunn 81 prosent. Andelen barn øker i begge grupper. Nærhet og gangavstand mellom bosted og barnehagen har betydning for muligheten til å benytte seg av tildelt barnehageplass.

Kommunen fokuserer på kvalitet i oppvekstilbudet og det er i 2020 utviklet et eget indikatorsett for monitorering av kvalitet i barnehage- og skolearenaen integrert i økonomiplanen. Disse omhandler opplevelsen av barns trygghet, støtte, trivsel/mobbing, læring, motivasjon, mestring og medvirkning i oppvekstilbudet. Første måling er klar høsten 2021.

Nabolaget kan på lik linje, og i samspill med andre fellesskapsarenaer spille en rolle i oppveksten ved å være en arena der barn bygger opp ulike mestringsevner, muligheter og nettverk. De fleste barn og unge i Kristiansand er fornøyd med, og trygge i, nærmiljøet sitt, og de engasjerer seg i organiserte fritidsaktiviteter. Samtidig er opp mot en fjerdedel unge i ungdomsskolealder og videregående skole plaget av ensomhet. Jenter mer enn gutter.

Risikofaktorer i oppveksten

Å vokse opp i familier som over tid har lavinntekt har stor betydning for barnas deltakelse, helse og velferd. I perioden 2017-2019 var det 3035 barn under 18 år i Kristiansand i husholdninger med vedvarende lavinntekt, dette utgjør en andel på 14,1 prosent. Dette er høyere enn gjennomsnittet i ASSS, 13,2 prosent, og landsgjennomsnittet på 11,7 prosent. Den største andel barn i lavinntekt finner vi i sentrumsnære lokalområder og den laveste andelen, øst og nord i kommunen.

Vold i nære relasjoner øker risikoen for alvorlige helseplager blant barna og en redusert deltakelse i samfunnet. Om lag 1 av 20 barn og unge vokser opp under forhold preget av vold. Andelen har vært stabil over tid. Det utarbeides i 2021 en handlingsplan mot vold i nære relasjoner i Kristiansand kommune.

Utdanning og arbeid

I Kristiansand kommune er målet at alle er inkludert i arbeid og utdanning. Kommuneplanens strategier omhandler sammenhengende læringsforløp, sikre høyere deltakelse i utdanning og arbeidsliv, og en koordinering mellom næringsliv og utdanningsinstitusjoner. Det er særlig innvandrere, kvinner og unge som presenterer et potensial for større inkludering i arbeidsmarkedet i Kristiansand.

Sammen med helse står utdanning i en særstilling, ved at tilgang til helse og utdanning både er en forutsetning for og et resultat av sosial bærekraft. Tilgang til utdanning handler om individets og samfunnets kapasitet og fleksibilitet. Kravet er at individer ikke skal møte hindringer som systematisk hindrer dem i å lære og utvikle kompetanse individuelt eller sammen med andre. Muligheten til læring øker individets evne til å håndtere kompleksitet og endringer, og er i mange tilfeller et mer effektivt virkemiddel enn direkte intervensjoner.

Utdanning

For perioden 2017-2019 gjennomførte 79 prosent av elevene videregående skole innen 5-6 år, andelen i Kristiansand er høyere enn den i Agder og på linje med ASSS kommunene. Kvinner gjennomfører i høyere grad enn menn. Det er tydelige sosiale forskjeller i gjennomføring av videregående skole. Det har vært lite utjevning av disse forskjellene over tid.

I 2019 hadde 20 prosent av befolkningen 30-39 år i Kristiansand grunnskole som høyeste fullførte utdanningsnivå, 32 prosent hadde videregående som høyeste fullførte utdanningsnivå, 48 prosent hadde universitets-/høyskoleutdanning som høyeste utdanningsnivå.

Arbeid

Sysselsettingsgraden i Kristiansand er på 63,8 prosent i befolkningen 15-74 år, det er 3,3 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet for ASSS-kommuner. 61 prosent av kvinnene i Kristiansand er sysselsatte, og 66 prosent av mennene. Blant sysselsatte kvinner i Kristiansand er det 44 prosent som jobber med noen grad av deltid, tilsvarende tall er 33 prosent for ASSS-kommunene.

Kristiansand har en lavere sysselsetting blant innvandrere enn andre storbykommuner. Dette gjelder både for vestlige og ikke-vestlige innvandrere. Andelen sysselsatte innvandrere fra vestlige land er 65 prosent og for innvandrere fra ikke-vestlige land 52 prosent. Det er naturlig at arbeidsinnvandrere har høyere sysselsettingsrate enn andre innvandrere. Flyktninger og innvandrere fra ikke-vestlige land er i en særlig utsatt gruppe når det kommer til utenforskap på arbeidsmarkedet. Lavt utdanningsnivå påvirker omstillingsevnen og sysselsetting i utsatte, midlertidige jobber i randsonen av arbeidsmarkedet vil i tider med nedbemanning føre til at denne gruppen faller utenfor som noen av de første.

Ledigheten under koronakrisen

Koronapandemien har særlig påvirket ledighetsnivå fra mars 2020 der ledighetsnivået i Kristiansand økte fra 2,7 prosent til 11,3 prosent på to uker, tilsvarende 6.400 helt ledige. Ledigheten rammer sosialt skjevt i den forstand at svært mange med lav inntekt og lite utdanning ble rammet, heriblant mange unge og personer med innvandrerbakgrunn.

Økonomisk stønad

Det er 4,8 prosent av befolkningen 18-66 år i Kristiansand arbeidsavklaringspenger (AAP). Det er flest yngre som mottar AAP, det avtar gradvis for aldersgruppene 50+ år. For unge på AAP under 30 år er det psykisk helseproblematikk som dominerer som årsak, mens det er muskel- og skjelettlidelser for de eldre aldersgrupper.

Det har overordnet vært en reduksjon i antall sosialhjelpsmottakere i perioden 2015-2020, fra samlet sett 1123 husholdninger til 1077 husholdninger i Kristiansand. Unge sosialhjelpsmottakere er redusert i 2020 til 4,6 prosent mot 6,8 prosent i 2015. Totalt hadde ca. 55 prosent av alle som mottok sosialhjelp i 2020 innvandrerbakgrunn, nasjonal var andelen rundt 50 prosent.

Kristiansand ligger høyere enn ASSS- kommunene i andel av befolkning som mottar uføretrygd. 12 prosent av befolkningen 18-66 år mottar uføretrygd i Kristiansand mot ASSS- gjennomsnittet på 8 prosent. Andelen er økende. Andelen unge uføre har økt i Kristiansand 2015-2020 (1,5%-2,7%). Av 8644 personer som mottok uføretrygd i desember 2020 var 537 under 30 år.

Levekår og rettferdig fordeling av goder

Det er målet at Kristiansand skal være en helsefremmende by med små levekårsforskjeller. Strategier på feltet er knyttet til å forbedre områder med levekårsutfordringer, reduserer geografiske levekårsforskjeller og ha et rimelig boligtilbud i hele kommunen, samt skape trygge og gode møteplasser mellom mennesker på tvers av ulikheter.

Ulikhet i levekår, levealder og inntekt

Det er forskjeller på levekårene i kommunen. Geografisk skårer lokalområder øst og nord i kommunen best på den samlede levekårsindeksen, lokalområder vest og midt i kommunen skårer middels, mens sentrumsnære lokalområder skårer dårligst.

I Kristiansand som i Norge er det store sosiale forskjeller i dødelighet, der personer med høyere inntekt, utdanning og posisjon i arbeidslivet gjennomgående har lavere dødelighet. I Kristiansand (2004-2018) lever kvinner med høyt utdanningsnivå i gjennomsnitt 6,5 år lenger enn kvinner med grunnskole som høyeste fullførte utdanning. For menn er forskjellen 8 år.

Inntektsulikheten har økt de siste 10 årene, både for landet og kommunen. Gruppen av innbyggere som tjener mest i Kristiansand tjener 2,8 ganger så mye som gruppen av innbyggere som tjener minst.

Bolig

Overordnede prinsipper i Kristiansand kommune er å arbeide for å lette veien inn på boligmarkedet og motvirke geografiske klasseskiller. I 2019 var litt over halvparten av boligene i Kristiansand tilgjengelige for personer med en middelsinntekt tilsvarende en sykepleier. En langt høyere andel innvandrere leide bolig enn den øvrige befolkning. Kvadraturen har høyest andel leide boliger, mens Hånes Senter har den laveste andelen.

En befolkningssammensetning på tvers av aldersgrupper og sosioøkonomisk status kan være med å skape et inkluderende og mangfoldig bomiljø. Sosiale boligstrukturer forekommer, men det er en overvekt av eneboliger, særlig i lokalområder lengst vekk fra sentrum. Sentrumsnære lokalområder som har større andel rekkehus og boligblokker enn øvrige lokalområder.

Nærmiljøet

Langt de fleste voksne kristiansandere er fornøyde med nærmiljøet, de trives her, er trygge, har god tilgang til kultur- og idrettstilbud, og til kollektiv transport. Særlig er mange fornøyde med tilgangen til natur- og friluftsområder, men også omfanget av gang- og sykkelveier vurderes bra av de fleste.

I 2018-2019 lå Kristiansand nest høyest etter Oslo på antall anmeldte lovbrudd i storbykommune. Det har heldigvis vært en reduksjon i antallet av lovbrudd over tid i Kristiansand og i de øvrige ASSS-kommuner.

2 Bakgrunn

2.1 Innledning

Høsten 2020 ba Arbeids- og Inkluderingsutvalget og Bystyret administrasjonen lage en årlig statusoppdatering basert på tilgjengelig data som viser kommunens arbeid innen sosial bærekraft¹. Årlig status presenteres til utvalget. I den politiske behandlingen i Arbeids- og inkluderingsutvalget høsten 2020 ble det tydelig at innbyggers inkludering og deltakelse i samfunnet og på samfunnsarenaer, særlig arbeidsmarkedet, er et viktig poeng for utvalget. Statusoppdateringen tar høyde for dette.

Statusoppdateringen på sosial bærekraft er det første av sitt slag i Kristiansand kommune. Den er utviklet i perioden januar – april 2021, i en kontekst der det parallelt utvikles indikatorer nasjonalt for å vise status av bærekraftarbeidet i norske kommuner², blant annet i regi av Bærekraftnettverket, som Kristiansand kommune deltar. Valg av indikatorer i statusoppdateringen er inspirert av disse indikatorene, men er først og fremst basert på statistikk og indikatorer knyttet opp mot mål og strategier i kommuneplanens samfunnsdel, satsingsområde “Inkluderende og mangfoldig”. Dette for å tydeliggjør hvordan kommunen har “oversatt” sosial bærekraft lokalt i planverket, hvordan det konkret jobbes med sosial bærekraft i Kristiansand og hva status er på dette arbeidet våren 2021.

Statusen er utarbeidet av en tverrgående gruppe i administrasjonen for å imøtekomme poeng, aspekter og tjenester som kan påvirke sosial bærekraftig utvikling. De utvalgte poeng med relevans for den sosiale bærekraften som framkommer i statusen må i praksis sees i sammenheng med andre generelle utviklingstrekk i samfunnet som blant annet er beskrevet i Utfordringsbildet Kristiansand 2021 og oversiktsdokumentet over folkehelsen i Kristiansand.

Statusoppdateringen har i praksis store innholdsmessige overlapp med oversiktsdokumentet over folkehelsen og det jobbes med å samkjøre disse dokumenter i fremtiden. Inkludering av de øvrige bærekraftsdimensjonene, økonomisk og økologisk, vil også være viktige supplement til statusens innhold framover.

¹ Vedtak Arbeids- og inkluderingsutvalget 19.11.20, og Bystyret 9.12.20:

- Kommunedirektøren anbefaler ikke å etablere et eget integreringsbarometer, men foreslår å samle allerede tilgjengelig data som viser en mer helhetlig status omkring sosial bærekraft i Kristiansand.
- Utvalget ber Administrasjonen utarbeide om årlig status oppdatering av tilgjengelig data som viser kommunens arbeid innen sosial bærekraft. Årlig status presenteres til utvalg.
- Saken sendes til Bystyret som svar på sak 110/19 om at «Arbeids- og inkluderingsutvalget lager en sak om å opprette inkluderingsbarometer. (Enst.)

² FNs organisasjon for smarte og bærekraftige byer og regioner (United for Smart Sustainable Cities – U4SSC) har utarbeidet et sett med nøkkeltall som gjør at byer kan måle og sammenligne hvor bærekraftige de er. Såkalte Key Performance indicators (KPI). Det finnes 29 indikatorer på den sosiale bærekraftdimensjonen.

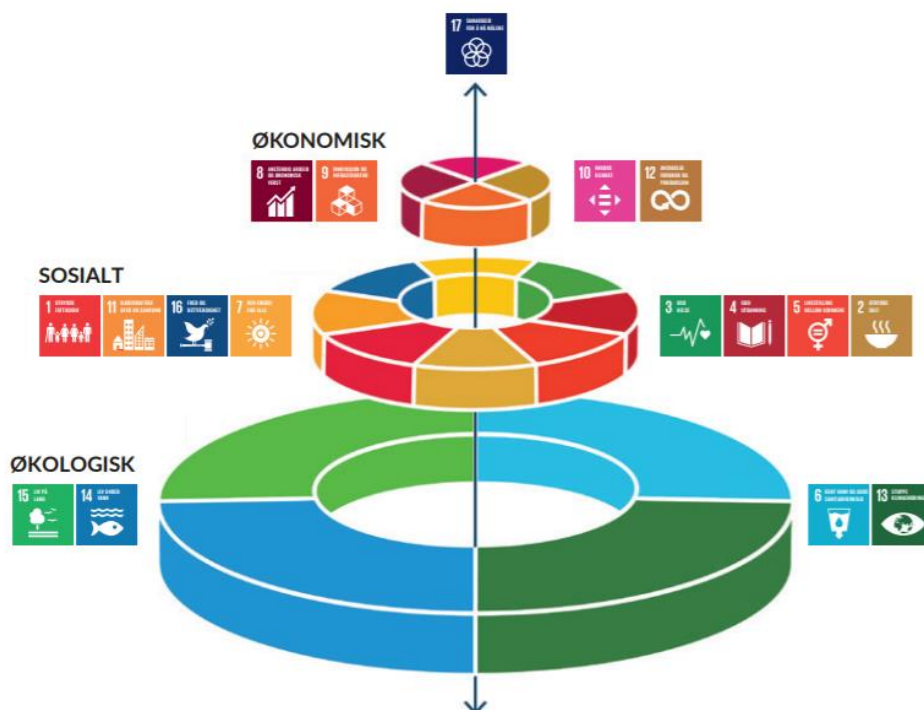

I det følgende gir vi en kort introduksjon til sentrale begreper i statusen; Sosial bærekraft, inkludering, deltakelse og innflytelse, samt en forklaring på statistikkvalg og framstilling av indikatorer i statusen. Heretter følger selve statusoppdateringen for sosial bærekraft i Kristiansand 2021.

2.2 Sentrale begreper

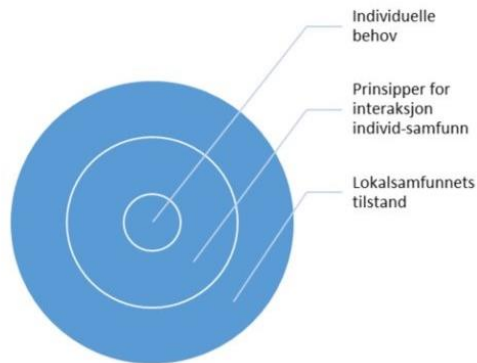
2.2.1 Sosial bærekraft

Sosial bærekraft er et begrep som favner mange faktorer. I Kristiansand er sosial bærekraft beskrevet i kommuneplanens samfunnsdel, Sterkere sammen mot 2030. Sosial bærekraft handler her om *“å sikre innbyggerne like muligheter til å delta i samfunnet, å investere i gode oppvekst- og levekår, helse, utdanning, likestilling, inkludering og mangfold. Samholdet i samfunnet, tillit, demokrati og opplevd tilhørighet er også sentrale elementer som bidrar til sosialt bærekraftig utvikling”*. Beskrivelsen tar utgangspunkt i FNs bærekraftsmål og Verdenskommisjonen for miljø og utvikling som beskriver bærekraftig utvikling som en utvikling som ivaretar den nåværende generasjons behov uten å ødelegge for kommende generasjoner. Sosial bærekraft er én av tre bærekraftdimensjoner som må sees i sammenheng for en mer bærekraftig samfunnsutvikling fram mot 2030.

Figur 1 FNs bærekraftsmål og de tre bærekraftsdimensjonene (hstockholmresilience.org)

Figur 2 Tre dimensjoner ved sosial bærekraft

I NIBRs rapport³ er sosial bærekraft beskrevet på tre nivå fra sosial bærekraft uttrykt som behov hos den enkelte til sosial bærekraft knyttet til lokalsamfunnet tilstand, samt interaksjonen mellom disse nivå (figur 2). Her handler sosial bærekraft på individnivå om grunnleggende behov som livsopphold, beskyttelse og vern, samt sikkerhet. Om muligheten til å kunne ta ut sitt menneskelige potensial. Om livskvalitet og trivsel. På neste nivå handler det om *fordeling* av goder og byrder, samt tilgang til ressurser som arbeid,

utdanning, infrastruktur og demokratiske beslutninger og unngå risiko, samt muligheten til å tilegne seg disse uansett kjønn, hudfarge og inntekt. På lokalsamfunnsnivå beskrives sosial bærekraft som stabilitet, samholdighet, myndiggjøring, trygghet og stolthet i lokalsamfunnet. Stedstilholdighet og mangfold, forhold/strukturer som skaper sosial integrasjon og robusthet.

I ny litteraturstudie gjort i forbindelse med kommunens forskningsprosjekt "Sosial bærekraft som ny drivkraft i lokalsamfunnsutviklingen" fremheves det at begrepet sosial bærekraft er en sammenstilling av flere elementer som hver for seg er omfattende, og ofte også omstridte eller tvetydige. Sosial rettferdighet, rettferdig fordeling, demokratisk deltagelse, og sosial kapital representerer store, omstridte og omdiskuterte tradisjoner innenfor politisk teori. Sosial bærekraft må tilpasses ulike kontekster og politiske nivå og begrepet bør gis mening og operasjonaliseres på alle nivå i samfunnet fra det globale, via det nasjonale og til det lokale. Statusen kan være en begynnelse på denne operasjonalisering lokalt i Kristiansand.

2.2.2 Inkludering og deltagelse

Arbeidsgruppen har særlig drøftet bruken av begrepene «inkludering» og «integrering» som i mange tilfeller blir brukt om hverandre. Nasjonalt er integrering definert som like muligheter, rettigheter og plikter, mens inkludering favner bredere ved også å peke på like muligheter til å delta i samfunnet. Samme definisjon av inkludering er brukt i kommunens strategi for flyktninge- og integreringsfeltet, og i kommunens strategi for likestilling, inkludering og mangfold. Sammen med deltagelse legger denne definisjonen av inkludering grunnlaget for satsningsområdet «inkluderende og mangfoldig» i kommuneplanens samfunnsdel. Som målsetting er det å være inkludert, nær beslektet med målet om deltagelse; i arbeidsliv, utdannelsesforløpet, nabolaget, foreningsliv og politikk. Nylig peker nytt litteraturstudie⁴ på at «innflytelse» er sentralt i et sosialt bærekraftig samfunn.

³ Fra NIBR-rapporten:

Folkehelse og sosial bærekraft. En sammenligning og diskusjon av begrepsinnhold, målsettinger og praktiske tilnæringer, Hofstad og Bergli 2017.

⁴ Forsknings- og innovasjonsprosjektet «Sosial bærekraft som ny drivkraft i lokalsamfunnsutviklingen», litteraturstudien 1.utkast, mars 2021.

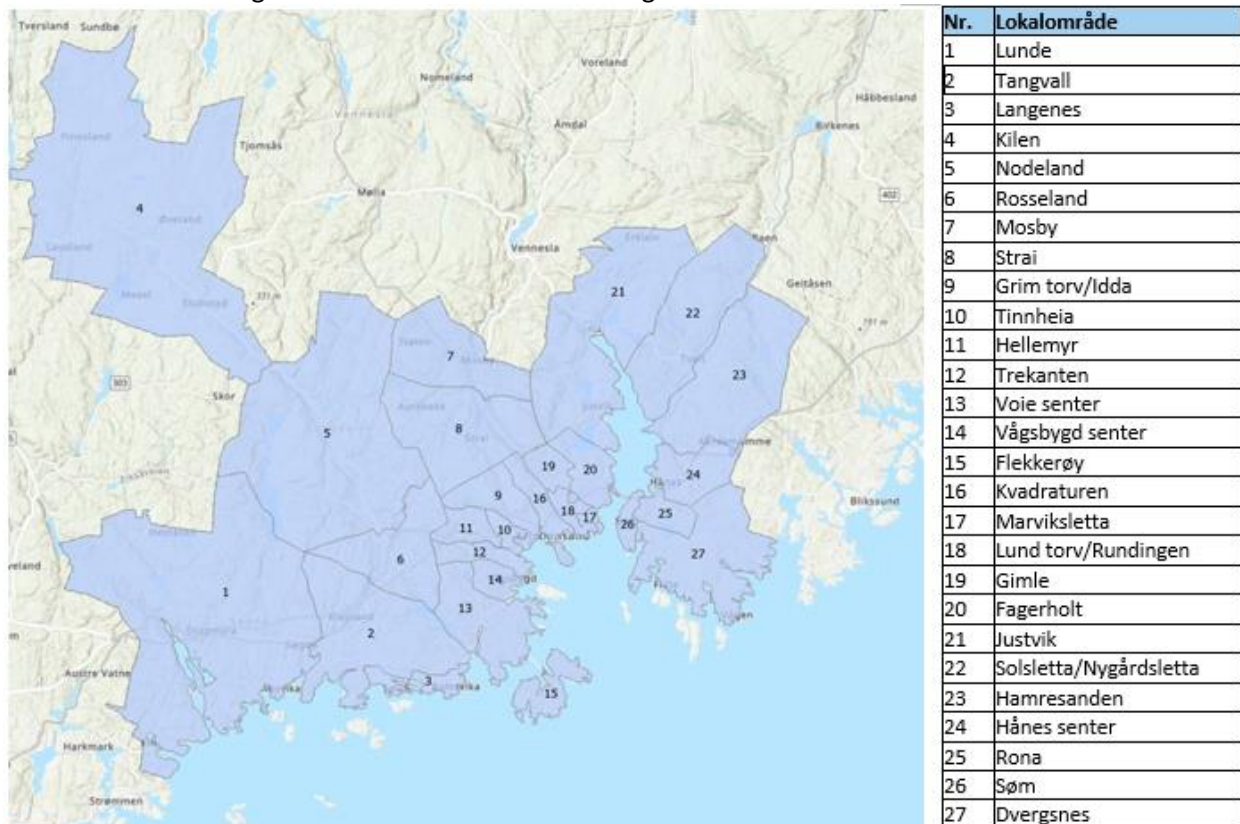
Inkludering, deltakelse og innflytelse er styrende begreper i bestemmelsen av indikatorer i statusen for sosial bærekraft.

2.3 Statistikk i statusen

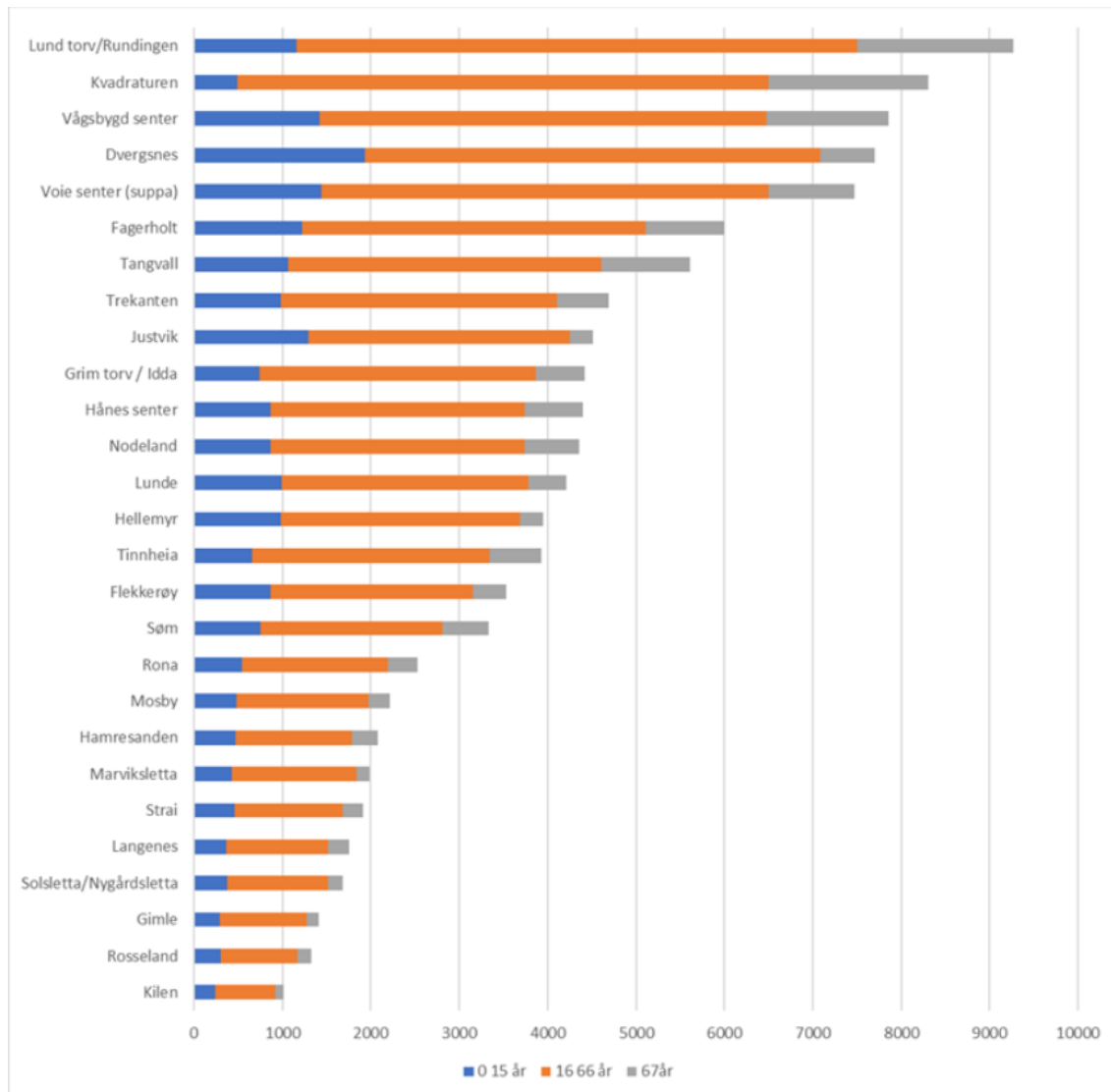
Det er flere kilder som har gitt retning til indikatorvalget i statusoppdateringen for sosial bærekraft 2021. Først og fremst tilgjengelig data fra Statistisk sentralbyrå (SSB), NAV, Kommune helsa statistikkbank (FHI), Ungdataundersøkelsen, Folkehelseundersøkelsen i Agder 2019 og kommunens egen statistikk. Også innspill fra fagfeltene folkehelse, flyktning- og integreringsfeltet, interkulturalitet, likestilling og mangfold, kriminalitetsforebygging, stedsutvikling, planlegging og lokalsamfunnsutvikling og oppvekstområdet.

2.4 Framstilling av indikatorer

I dokumentet er det indikatorer på levekår som presenteres på et lavere geografisk nivå enn kommunegjennomsnittet. Dette bidrar til å avdekke geografiske forskjeller innad i kommunen og avdekke opphopinger av levekårsutfordringer. Flere studier har vist at geografiske forskjeller speiler sosioøkonomiske forskjeller. Indikatorene er presentert for 27 lokalområder i kommunen, i overenstemmelse med senterområdene definert i vedtatt arealstrategi. Lokalområdene og alderssammensetning i lokalområdene er vist i det følgende:

Figur 3 Kommunen delt inn i 27 lokalområder, kart bearbeidet av Kristiansand kommune, 2020.

Figur 4 Befolknings sammensetning i lokalområdene Kilde: SSB, 2020, bearbejdet av Kristiansand kommune

Sammenligningsgrunnlaget i statusen er hovedsakelig andre storbykommuner (ASSS), Agder og landet som helhet.

I det følgende presenteres Statusoppdateringen for sosial bærekraft 2021. Statusen består et kort befolkningsavsnitt og heretter fire avsnitt som følger temaene under satsingsområdet "Inkluderende og mangfoldig" i kommuneplanens samfunnsdel; Samfunnsdeltakelse, Trygghet, tilhørighet og tillit i oppveksten, Utdanning og arbeid, samt Levekårsforskjeller og rettferdig fordeling av goder.

3 Statusoppdatering 2021

3.1 Befolkningsstatistikk

Befolkningen i Kristiansand kommunene per 1.1.2021 er 112 588 innbyggere, og befolkningen økte med 0,9 prosent i løpet av 2020. Dette er lavere enn de siste ti års gjennomsnittlige årlige befolkningsvekst som var på 1,3 prosent i Kristiansand. Siste prognose fra SSB (august 2020) anslår at Kristiansand vil ha ca. 132 000 innbyggere i 2050. Den viktigste årsaken til befolkningsvekst er nettoinnflytting.

Lokalområdene i Kristiansand kommune som har hatt størst vekst de siste 10 år er Justvik, Lund/Sødal, Kvadraturen og Søm/Torsvikheia.

Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn var i 2020 17,9 prosent i Kristiansand kommune, andelen er økende. Andelen samme året var 18,2 prosent for hele landet og 15 prosent for Agder.

De kommende tiårene vil antallet alderspensjonister øke langt raskere enn antallet personer i arbeid. Frem til år 2050 vil antallet av personer 67+ år øke med 13800 personer, en vekst på 90 prosent. Antall i yrkesaktiv alder vokser i samme tidsrom sannsynligvis med nesten 5300 personer, en vekst på kun 7 prosent. Økningen i antall eldre vil endre samfunnets aldersbæreevne: I 2020 er det nesten 5 personer i yrkesaktiv alder for hver person over 67 år, i 2050 vil dette tallet ha sunket til 2,7. Dette vil ha konsekvenser for velferdsutviklingen og hvordan kommunen som jobber strategisk med sosial og økonomisk bærekraftig og utøver sine innbyggerorienterte tjenester.

3.2 Samfunnsdeltakelse

Retningsmål: I Kristiansand er alle innbyggere aktive samfunnsdeltakere og har tillit til hverandre
Vedtatte strategier

1. Motivere til samfunnsengasjement, demokratisk deltagelse og mobilisere innbyggere interkulturelle kompetanse.
2. Legge til rette for at alle innbyggere kan delta aktivt i kunst-, kultur- og fritidslivet
3. Være en foregangskommune på likestilling, inkludering og mangfold, og i kampen mot radikaliserings.
4. Legge til rette for aktiv deltagelse og involvering av eldre som ressurs i samfunns- og tjenesteutvikling og frivillig arbeid.

Indikatorer og tema innen samfunnsdeltakelse

- Valgdeltakelse på valgkretser
- Deltakelse i fritidsorganisasjoner (voksne).
- Deltakelse i frivillighet
- Forebygging av hatefulle ytringer - Anmeldelser fordelt på hatmotiv.

3.2.1 Valgdeltakelse og tillit i befolkningen

Sosial bærekraft krever at ingen individer eller grupper systematisk hindres fra å delta i utformingen av det sosiale systemet de er en del av. Det er gjennom deltagelse i politiske beslutninger at ulike individer og grupper får mulighet til å gi innhold og retning til det samfunnet de lever i. Politisk deltagelse kan skje innenfor rammen av det representative demokrati, for eksempel gjennom deltagelse i valg, men også gjennom ulike deltakerdemokratiske mekanismer⁵.

Tidligere undersøkelser viser at det er en klar sammenheng mellom å delta i ulike former for politikk, først og fremst valg, og å ha tillit til ulike institusjoner. Land med relativt stor tillit til nasjonalforsamlingen har også relativt høy valgdeltakelse. Tilliten til våre politiske institusjoner synker blant de eldste. Høyest tillit er det faktisk blant de aller yngste, i aldersgruppen som ennå ikke har oppnådd stemmerettsalder. Den norske samfunnsmodellen og velferdsstaten bygger på tillit og bidrar til å opprettholde den. Generelt er det en tendens til at tilliten stiger med utdanningsnivået. Norge er et land med relativt høy valgdeltakelse og tillit i befolkningen⁶.

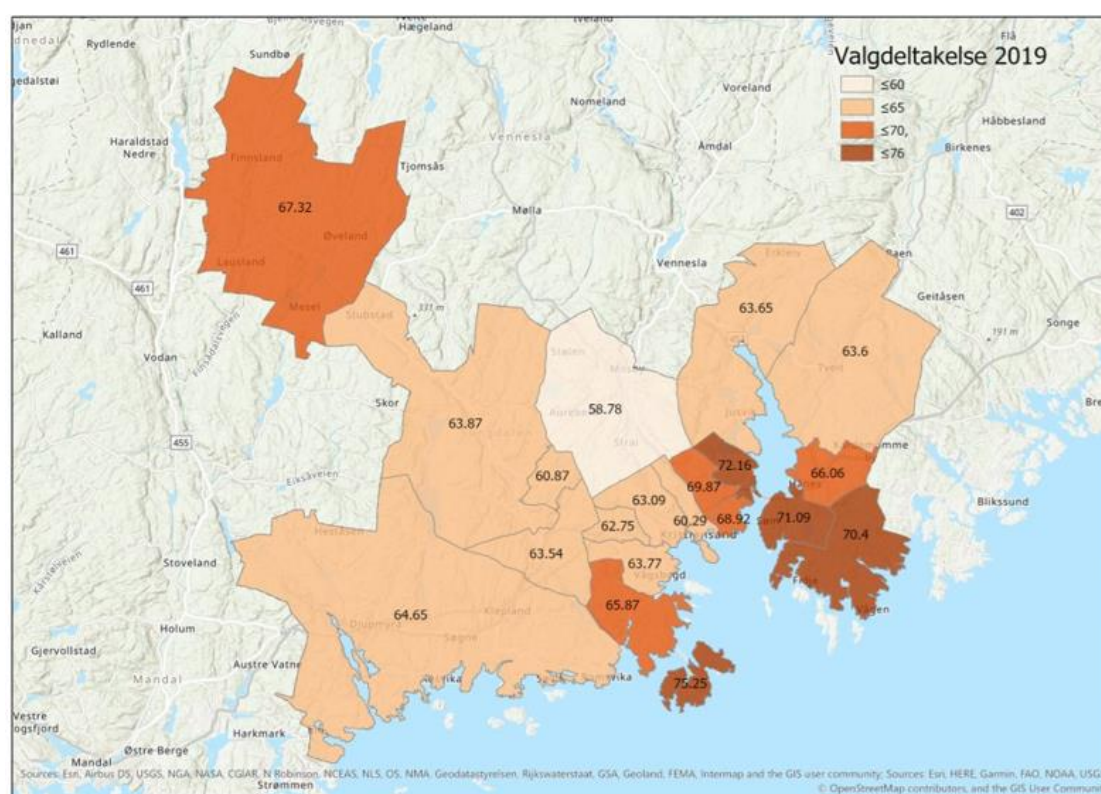
⁵ Ikke publisert forskning, Prosjekt Sosial bærekraft som ny drivkraft i lokalsamfunnet, Kristiansand kommune 2021

⁶ SSB. Nordmenn på tillitstoppen i Europa. <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/nordmenn-pa-tillitstoppen-i-europa>
Hentet 18.01.2021

Ved stortingsvalget i 2017 var det 76,9 prosent av alle stemmeberettigede i Kristiansand som stemte, en nedgang på ett prosentpoeng fra stortingsvalget i 2013. Andelen i Kristiansand er noe lavere enn andelen for landet som helhet⁷.

Ved kommunestyrevalget i 2019 var det 65,6 prosent av alle stemmeberettigede som avga sin stemme, dette var en økning på 7 prosentpoeng fra valget i 2015. Andelen er noe høyere enn gjennomsnittet for landet som helhet. Ser vi på valgdeltakelsen etter innvandringskategori er det særlig innvandrere fra Asia, Afrika, Latin-Amerika, Øst-Europa utenfor EU og EU-land i Øst-Europa som i mindre grad avga stemme i kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2019.

Figur 5 Andel av personer over 18 år som stemte ved kommune- og fylkestingsvalg 2019. Valgkretser i Kristiansand

På lokalt nivå har valgkretsene Flekkerøya (75,3%) og Gimlekollen/Fagerholt (72,2%) den største valgdeltakelsen, mens Tunballen på Nodelandsheia (58,8%) og Kvadraturen (60,3%) har den laveste. Vi ser at lokalområder med høy valgdeltakelse i stor grad er sammenfallende med lokalområder som har den laveste andel personer med lavt utdanningsnivå i lokalområdene jf. figur 18, avsnitt 3.3.2.2.

⁷ KommuneHelse statistikkbank. FHI

3.2.2 Deltakelse i fritidsorganisasjoner

Medlemskap i forening eller organisasjon indikerer bruk av arenaer der det skapes kjennskap og vennskap og tillit lokalt. Her kan en både få og gi oppmerksomhet, bygge ressurser hos seg selv og andre, skape nettverk og grunnlag for større forståelse for nye perspektiver og folk.

Blant voksne over 18 år i Kristiansand deltar ca. 34 prosent ukentlig i organiserte aktiviteter, dette er på nivå med gjennomsnittet i Agder. Andelen som deltar, øker med utdanningsnivå. Andelen menn er høyest i de yngste aldersgruppene, for de eldste er andelen kvinner størst⁸.

3.2.3 Deltakelse i frivillighet

Det er i Kristiansand 1 545 lag og foreninger som er registrert i Frivillighetsregisteret, hvor kategorien kultur og rekreasjon er klart størst. En kartlegging av frivillige organisasjoner i kommunen viste at aktivitetsnivået i foreningene er nokså høyt, og 59% av organisasjonene som var med i kartleggingen (335 organisasjoner) har aktiviteter ukentlig eller oftere. Medlemstallet varierer fra 1 til 1500 blant de 269 organisasjonene som har oppgitt medlemstall. Gjennomsnittlig medlemstall ligger på 457, og medianen på 100, noe som indikerer at det er stor overvekt av små og mellomstore foreninger, med få store foreninger som drar opp snittet⁹. Utviklingen i medlemsmassen til organisasjonene har vært stabil eller svakt økende de siste fem årene.

Frivillighetsmeldingen for Kristiansand kommune 2018 peker på tre grupper som med fordel kan inkluderes mer i frivilligheten; personer i lavinnteksthusholdninger, funksjonshemmede og innvandrere¹⁰. Også eldrebefolkningen 67+ år er en viktig ressurs å mobilisere i frivilligheten med tanke på den demografiske utviklingen, der vi får flere eldre per yrkesaktive innbygger i kommunen. Forsker på frivillighet og eldre ved Oslomet, Thomas Hansen, peker på at eldre kan være frivillige på flere måter: ved å bli lenger i yrkeslivet, ta mer ansvar for familieomsorg eller bidra i frivillighet¹¹.

Størstedelen av frivillige i Norge er rekruttert gjennom å bli spurt eller har hørt om muligheten fra en bekjent. Hvis man snur på det, er en av de største barrierene til at folk ikke gjør mer frivillig arbeid at de står utenfor disse sosiale nettverkene. Det er problematisk for mangfoldet dersom rekrutteringen i liten grad foregår utenfor sosiale nettverk. Undersøkelser av innvandreres deltakelse i frivillige organisasjoner har funnet at mangel på nettverk og kunnskap om hvordan man kommer seg inn i frivillig arbeid er en sentral barriere for økt deltakelse¹². Frivillig Norge foreslår å gjøre det lettere for alle å finne ut hvilke muligheter de har til å bidra der de bor. Dette som en strategi for å inkludere i frivilligheten.

⁸ https://www.fhi.no/contentassets/de2529a659fb426d90ea87e5a9184f1c/fhus-agder-2019_rapport.pdf 11.mars 2021

⁹ <https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/47ad902550714d3c992c222027c47b0c/kartlegging-av-frivillige-organisasjoner-i-nye-kristiansand-kommune1604-002.pdf> 11.mars 2021

¹⁰ <https://www.kristiansand.kommune.no/globalassets/innhold/politikk-og-organisasjon/planer-rapporter-og-meldinger/meldinger/frivillighetsmelding-2018.pdf>

¹¹ <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/eldre-deltar-aktivt-i-frivillighet> hentet 24.03.21

¹² <https://om.frivillig.no/hvordan-rekruttere-frivillige> 11.mars 2021

3.2.4 Hatefulle ytringer og hatmotiv

Forebygging av hatefulle ytringer i samfunnet kan være med å øke deltakelsen blant grupper i befolkningen. Motsatt kan hatkriminalitet og hatefulle ytringer føre til systematisk underrepresentasjon av utsatte grupper i offentligheten og utgjøre et demokratisk problem. I Norge er det registrert et økende antall anmeldelser med bakgrunn hatmotiv 2015-2019.

Antall anmeldelser fordelt på hatmotiv i Norge							
Hatmotiv	2015	2016	2017	2018	2019	Prosent endring 2018-2019	Prosent endring 2015-2019
Rase/etnisk tilhørighet	235	348	373	455	533	17,1 %	126,8 %
Religion	79	97	120	112	144	28,6 %	82,3 %
Seksuell legning	58	63	83	92	122	32,6 %	110,3 %
Nedsatt funksjonsevne	4	7	18	24	34	41,7 %	750,0 %
Annet	2	3	1	1	2	100,0 %	0,0 %
Antisemittisme				15	19	26,7 %	-

Figur 6 Anmeldelser fordelt på hatmotiv i Norge 2015-2019. Kilde: PAL STRASAK (uttrekk 02.01.13, 02.01.14, 16.02.15, 04.04.16, 09.08.17, 20.04.18 og 04.01.19).

De fleste sakene som blir anmeldt i Norge omhandler hatkriminalitet på bakgrunn av etnisitet, dernest religion, seksuell orientering og sist, mennesker med nedsatt funksjonsevne. Beviste forebyggende strategier og et inkluderende språk i alle deler av samfunnet og samfunnsdebatten vil være med å støtte opp om kommunens mål om å bli en foregangskommune innen likestilling, mangfold, og inkludering, og i kampen mot radikaliserings. Det er nylig vedtatt ny plan for hatytringer og hatkriminalitet¹³ Hat mot folkevalgte er også en stor utfordring, særlig hvis man har et minoritetskjenne tegn er man en utsatt gruppe for svært grove uttalelser og hetsing. I KS-rapporten, "Hatefulle ytringer og trusler mot lokale folkevalgte", framgår det at sosiale medier er den dominerende kanalen for hets mot folkevalgte¹⁴.

¹³ file:///C:/Users/st0803/Downloads/Kapittel%20om%20hatytringer%20og%20hatkriminalitet%20(1).PDF

¹⁴ Hatefulle ytringer og trusler mot lokale folkevalgte Rettslige rammer, rettspraksis og kommunesektorens praksis FoU-prosjekt nr. 204030

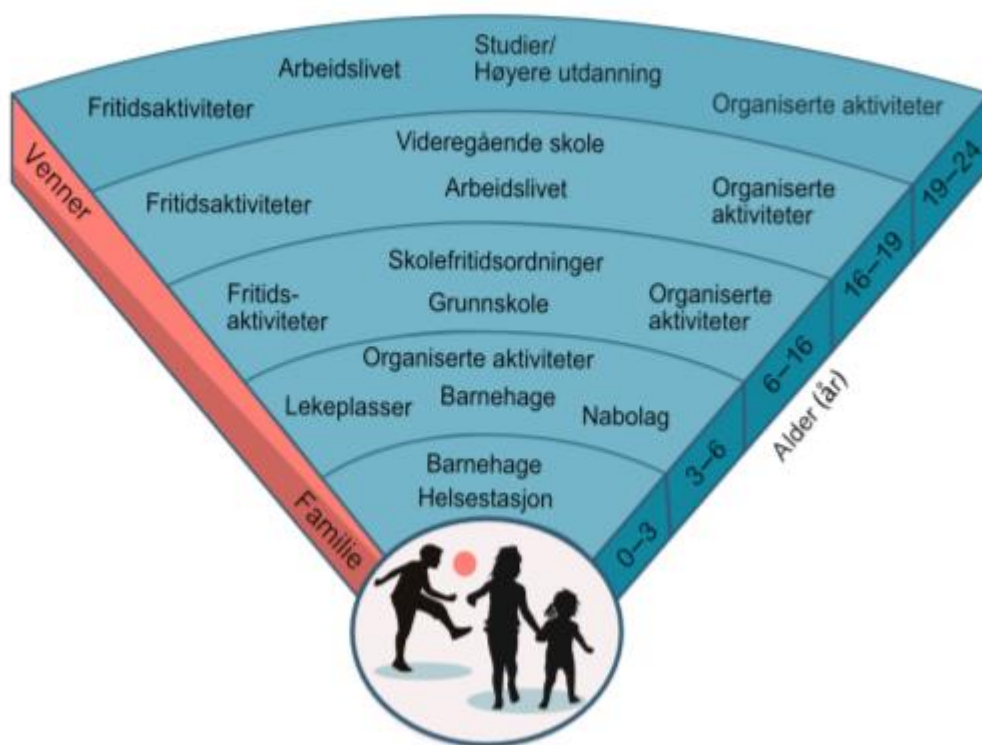

3.3 Trygghet, tilhørighet, deltakelse i oppveksten

Retningsmål: I Kristiansand opplever alle barn og unge trygghet, verdighet, tilhørighet, mestring og deltakelse i felleskapet.

Vedtatte strategier

1. Sikre at alle barn og unge er inkludert og har mulighet til å delta i fritidsaktiviteter
2. Sikre trygge relasjoner mellom barn og overfor voksne
3. Utvikle kvalitet i barnehage og skol for livslang læring og mestring
4. Bidra til økt andel barn i barnehage og SFO, med særlig oppmerksomhet på utsatte barn
5. Gi koordinerte tjenester av høy kvalitet som sikrer gode levekår for barnefamilier med særlige utfordringer.

Figur 7 Arenaer for helsefremmende og forebyggende arbeid for barn og unge i ulike aldersgrupper, FHI, 2020

Folkehelseinstituttet illustrerer ulike felleskapsarenaer igjennom oppveksten. Dette er aktuelt i en kommunal setting hvor vi ønsker å påvirke i positiv retning mot et mer sosialt bærekraftig samfunn. Både fordi kommunen i flere tilfeller råder over nevnte arenaer og kvalitet på tilbudene, og fordi strukturelle og universelle endringer som skjer på disse arenaer kommer mange barn og unge til

gode, og særlig dem som trenger det mest. Illustrasjonen viser også til viktigheten av godt tverrgående samarbeid for et helhetlig tjenestetilbud til barn.

Indikatorer og tema innen trygghet, tilhørighet, deltakelse i oppveksten

- Barnehagedekning
- Kvalitet i oppvekstilbudet
- Deltakelse i organiserte aktiviteter ungdom
- Opplevelse av nærmiljøet
- Barn i lavinntekt
- Ensomhet og psykisk helse
- Nabolaget som oppvekstarena
- Vold i nære relasjoner

Indikatorerne i dette kapitlet viser til statusen innen trygghet, tilhørighet og deltakelse i oppveksten til Kristiansands barn og unge. Indikatorerne understøtter kommuneplanens tydelige mål om å sikre en god og trygg oppvekst. Dette er viktige aspekt i arbeidet med å bygge ressurser hos barn og unge og styrke den relasjonelle kompetansen og den sosiale bærekraften i kommunen, i generasjoner.

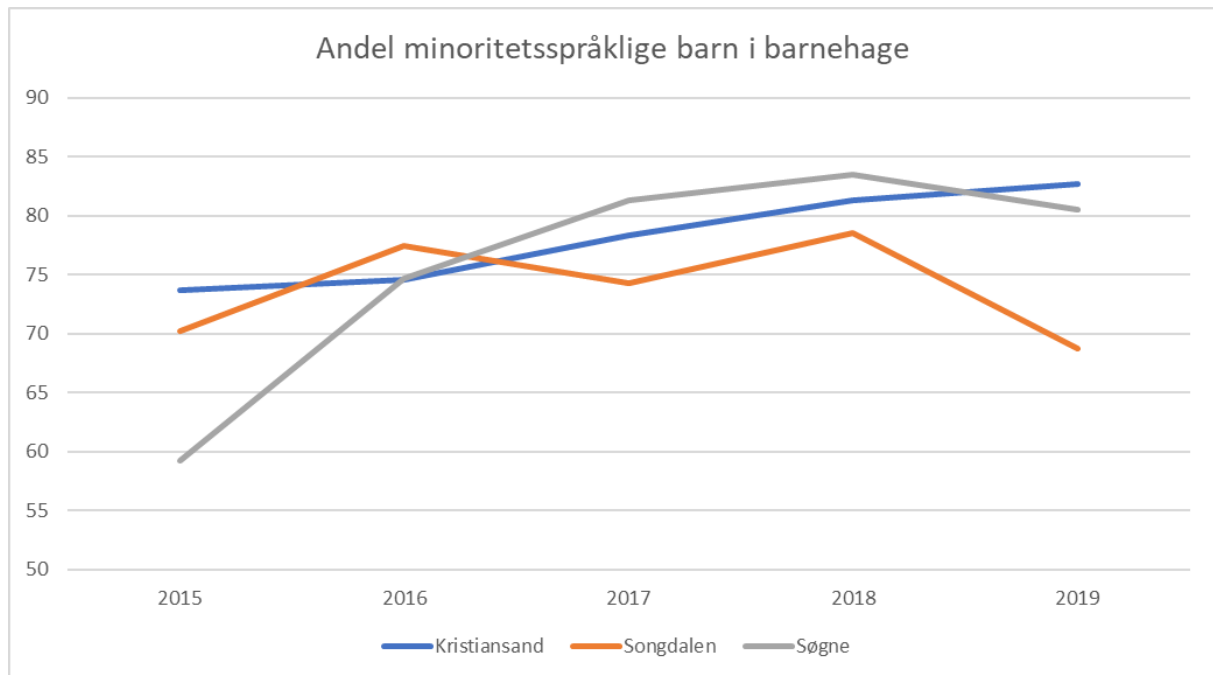
3.3.1 Deltakelse i barnehage

I 2019 gikk henholdsvis 92%, 84% og 86% av barn i alderen 1-5 år i gamle Kristiansand, Songdalen og Søgne kommuner i barnehagen, mot 92% for Norge som helhet. For alle aldersgrupper har andelen økt de siste årene. Andelen barn i barnehage er lavest for de yngste barna og høyest for barn i alderen 3-5 år.

Barnehage er en inkluderende arena og en viktig arena for å lære språk og dele kultur. Kommunen har som mål at andelen av barn i barnehage med flerkulturell bakgrunn øker. I dag er det 81,4% av minoritetsspråklige barn (1-5 år) som går i barnehage. Dekningsgraden blant minoritetsspråklige barn i barnehagen er lavere enn for øvrige barn, dette gjelder særlig blant de yngste minoritetsspråklige barn¹⁵. De siste årene har det vært en jevn økning i andelen minoritetsspråklige barn i barnehager i Norge, andelen øker med barnas alder¹⁶.

¹⁵ Utdanningsdirektoratet. Barn, unge og voksne med innvandrerbakgrunn i grunnsopplæringen (2017). <https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2017/innvandrere-i-grunnsoppleringen-2017.pdf> Hentet 28.01.2020

¹⁶ https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Etnisitet/utdanning/utdanning_blant_samer_nasjonale_minoriteter_og_personer_med_innvandringsbakgrunn/ Hentet 05.01.2021

Figur 8 Andel minoritetsspråklige barn 1-5 år i barnehage. Kilde: SSB tabell 12272

Grafene over viser at andelen minoritetsspråklige barn i barnehagen økte i gamle Søgne og gamle Kristiansand kommune fra 2015 til 2019. For gamle Songdalen var det variasjoner i samme periode og i 2019 var andelen lavere enn i 2015.

Vi opplever i Kristiansand at nærhet og gangavstand mellom bosted og barnehagen er viktig for familier med innvandrerbakgrunn. Blir det for langt å følge barna setter dette store begrensninger på ønsket og muligheten til å benytte seg av tildelt plass.

3.3.2 Kvalitet i oppvekstilbudet

Det er utviklet et eget indikatorsett i kommunens økonomiplan 2021-2024 som monitorerer kvaliteten av tilbudet til barn på barnehage- og skolearenaen. Dette omfatter blant annet opplevelsen av barns trygghet, støtte, trivsel/mobbing, læring, motivasjon, mestring og medvirkning i kommunens oppvekstilbud¹⁷. Indikatorene er nye og ikke målt for 2020, men der er satt mål for 2021.

«Hovedprioriteringen for oppvekst er å skape god kvalitet i de ordinære og universelle tjenestene. Gjennom å bygge trygge, gode og inkluderende læringsmiljø i barnehager, skoler og SFO vil man skape trivsel og trygghet og øke læringsutbyttet for alle barn og elever. God kvalitet i det ordinære tilbudet i barnehager, skoler og helsetjenester for barn og unge er det viktigste bidraget for å hjelpe utsatte grupper og utjevne sosiale forskjeller (s.93)

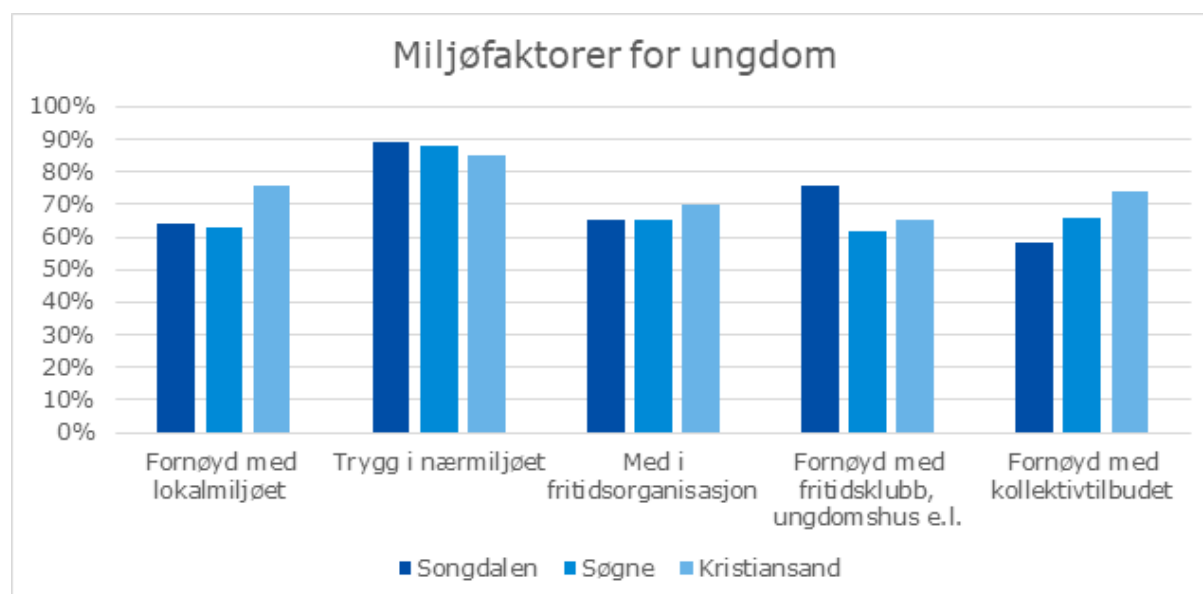
¹⁷ <https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/712daaa8832d482180d6d7cfd9ef1c38/okonomiplan-2021-2024.pdf> s.100.

Barns positive opplevelse av oppvekststilbudet påvirker utdanningslysten, mestringsevnen og livskvaliteten videre, og dermed den sosiale bærekraften positivt i kommunen nå og på sikt.

3.3.3 Deltakelse i fritidstilbudet og opplevelse av nærmiljøet

Ungdataundersøkelsen ble gjennomført i 2019 på alle ungdomsskolene i det som nå er Kristiansand kommune. Ungdata er lokale barne- og ungdomsundersøkelser der skoleelever over hele landet svarer på spørsmål om hvordan de har det, og hva de driver med på fritiden.

Figur 9 Ungdataundersøkelsen 2019 for ungdomsskoleelever for de tre gamle kommunene

Figuren viser følgende:

Mellom 63-76 % er fornøyd med lokalmiljøet. Andelen som er fornøyd synker med økende klassetrinn, dette gjelder også over i videregående skole hvor andelen holder seg stabil over klassetrinn, og gutter er mer fornøyd enn jenter.

Mellom 89-85 % føler seg trygge i nærmiljøet på kveldstid. Andelen øker noe med økt klassetrinn og jenter føler seg i mindre grad trygge enn gutter, den samme trenden ser vi i videregående skole.

Mellom 65-70 % er med i fritidsorganisasjon. I gamle Søgne og Songdalen økte andelen med klassetrinn og andelen var størst blant jenter. I gamle Kristiansand synker andelen med økt klassetrinn og det er ingen kjønnsforskjeller. I videregående skole er andelen som er med i faste fritidsaktiviteter lavest i VG3 og andelen gutter er noe større enn andelen jenter.

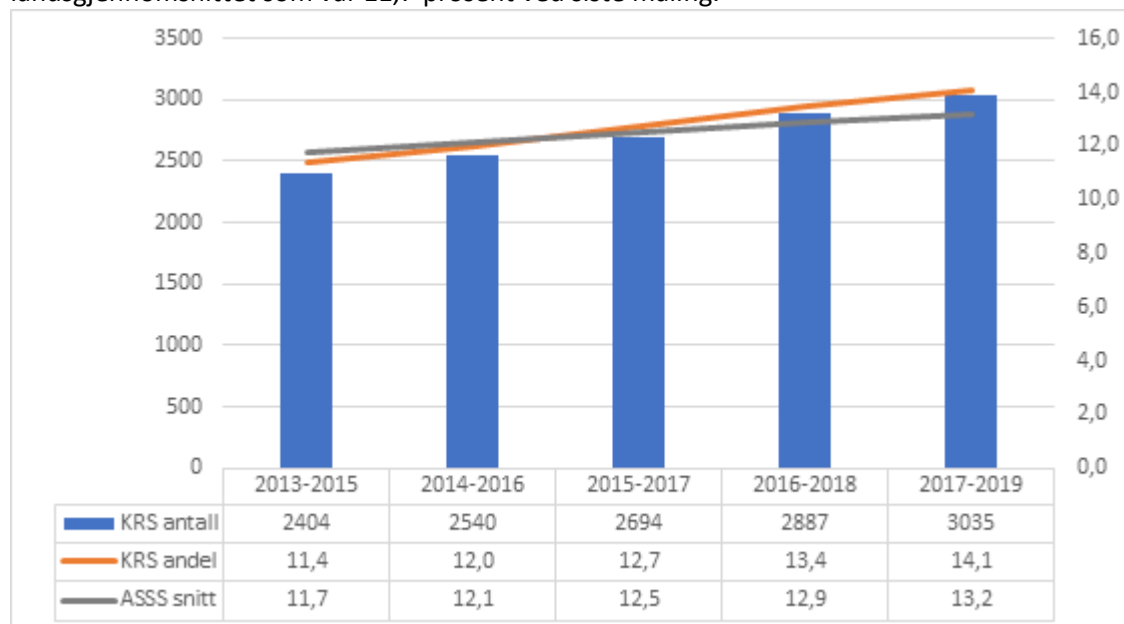
Mellom 62-76 % var fornøyd med fritidsklubb, ungdomshus eller lignende. Andelen reduseres noe med økt klasstrinn og gutter er mer fornøyd enn jenter. Andelen fornøyd er lavere i videregående skole enn blant elever på ungdomsskolen. Det kommunale fritidstilbud er kartlagt i 2020¹⁸

Mellom 58-74 % var fornøyd med kollektivtilbudet. 10. trinn er minst fornøyd, og gutter er mer fornøyd enn jenter. Andelen fornøyd med kollektivtilbudet er lavere på videregående skole og det synker med økt klasstrinn.

3.3.4 Barn i lavinntekt

Inntekt og økonomi er grunnleggende påvirkningsfaktorer for helse og det er en sammenheng mellom inntektsnivå og helsetilstand. Å vokse opp i familier som over tid har lavinntekt har stor betydning for barnas helse og velferd. Vi ser systematiske forskjeller mellom barn fra familier med høy sosioøkonomisk status og lav sosioøkonomisk status på flere viktige områder i barns liv, blant annet organiserte aktiviteter, utenforskap, psykisk helse, og skole¹⁹.

Det har vært en økning i antall og andel barn (0-17 år) som lever i familier med vedvarende lavinntekt¹⁴ de siste årene både nasjonalt og i Kristiansand. I perioden 2017-2019 var det 3035 barn under 18 år i Kristiansand som tilhørte husholdninger med vedvarende lavinntekt, dette utgjør en andel på 14,1 %. Andelen i Kristiansand ligger noe over gjennomsnittet i ASSS, og også over landsgjennomsnittet som var 11,7 prosent ved siste måling.

Figur 10 Antall og andel barn i Kristiansand som lever i familier med vedvarende lavinntekt, EU60, treårsperiode. Kilde: SSB, tabell 12944.

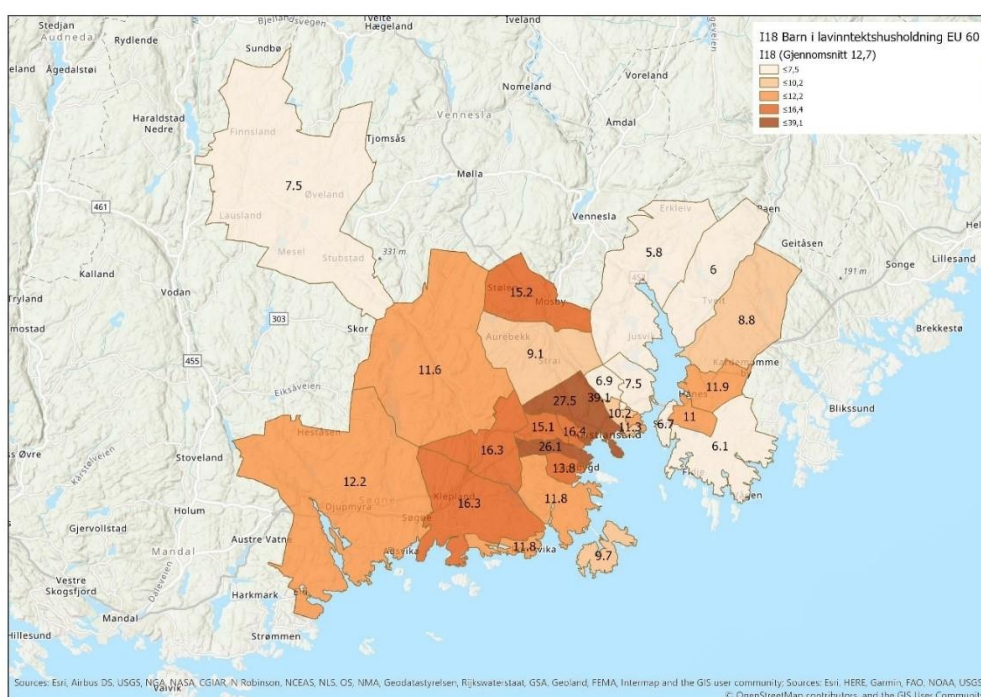
¹⁸ <https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/9fcab9e36c2146b6ae02172fa3db5a3f/kartlegging-av-kommunale-fritidstilbud.pdf>

¹⁹ https://bufdir.no/Familie/Fattigdom/Ny_Barnefattigdom_i_Norge/ Hentet 05.01.2021

I Norge har flertallet av alle barn i familier med lavinntekt innvandrerbakgrunn²⁰. Faktorene med størst innvirkning på om innvandrerefamilier har lavinntekt, er en kombinasjon av lav yrkestilknytning, lav utdanning og mange barn²¹.

I Kristiansand (data fra 2018) ser vi at lokalområdet Kvadraturen har den høyeste andelen barn i vedvarende lavinntekt i kommunen, 39%. Gjennomsnittet for kommunen var 12,7 %. Lokalområdene Grim og Slettheia har også en stor andel barn som vokser opp i vedvarende lavinntekt. Det er store forskjeller mellom lokalområdene, lavest andel finnes øst og helt nord i kommunen (5,8%-7,5%).

Figur 11 Andel barn i lavinntektshusholdning EU 60 vist per lokalområde i Kristiansand kommune. Kilde: SSB, bearbejdet av Kristiansand kommune.

Inntekten til foreldrene er viktig for den sosial bærekraft på den måten at det ofte har direkte betydning for rammene og livskårene som barna vokser opp under. Det har betydning for hvilke aktiviteter som barna kan delta på og hvilket nettverk barnet bygger opp eller *ikke* bygger opp. Inntekt viser ofte også til foreldrene arbeidssituasjon som danner grunnlag for hva barna opplever som “normalen”, også videre i eget liv. I Kristiansand er andel barn og unge i lavinntektshusholdninger som har foreldre uten arbeidstilknytning høyere enn landsnittet, det samme gjelder husholdninger med hoveddelen av inntekten fra offentlige ytelser²². Å bryte

²⁰ Epland, J. & Kirkeberg, M. I. (2014). Flere innvandrerbarnfamilier med lavinntekt. Hentet fra: <http://ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-innvandrerbarnfamilier-medlavinntekt>

²¹ https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Etnisitet/okonomi/lavinntekt_og_okonomiske_vansker/ hentet 16.04.21

²² https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnefattigdom/#/4204 hentet 26.03.21

uhensiktsmessige mønstre og foreldrenes manglende tilknytning til arbeidsmarkedet vil ha ringvirkninger til barna og dermed samfunnets sosiale bærekraft på sikt.

3.3.5 Nabolaget som oppvekstarena

I rapporten «Oppvekststedets betydning for barn og unge: Nabolaget som ressurs og utfordring» ser Brattbakk & Andersen på nabolageffekter i Oslo, og hvorvidt nabolaget styrker eller svekker barns «kapital» i ulike former. Med kapital mener de ressurser som er konverterbare, de kan brukes til å oppnå noe annet. De fant følgende kapitalformer og mulige nabolageffekter:

- Sosial kapital i form av informasjon og kunnskap om utdannings- og arbeidsmuligheter, eventuelt tilgang til kriminelle eller belastede miljøer
- Kulturell kapital i form av språk, kunnskaper, ambisjoner og generelle sosiokulturelle ferdigheter
- Økonomisk kapital i form av lokale arbeidsmuligheter og mulighet for å «bygge en CV»

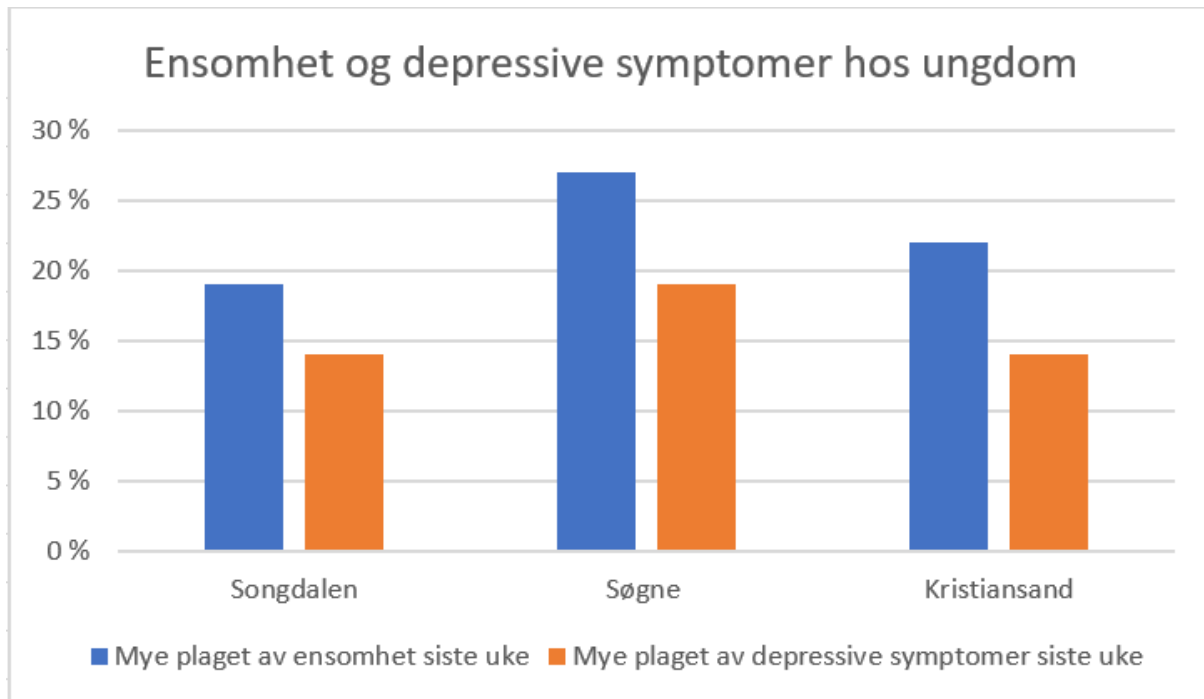
Tilgangen på disse kapitalformene i nabolaget påvirker hvilke livsmuligheter oppvekststedet gir – de påvirker både mulighetene til å lykkes i utdanningssystemet, tilgang til jobber og å skaffe seg en inntekt. Til sammen legger dette grunnlaget for den enkeltes sosiale mobilitet. Nabolaget har ikke større betydning enn andre arenaer, som familie, venner og skole, men nærmiljøet har i *likhet* og i *samspillet* med disse andre arenaene betydning for den enkeltes livssjanser og mulighetsrom. Rapporten viser at gutter påvirkes mer av nabolaget enn jenter, eldre barn mer enn yngre, og de fra hjem med lavere sosioøkonomisk status påvirkes mer enn de fra høy (utdanning og inntekt). For ytterligere refleksjoner rundt nabolagets betydning for sosial bærekraft i befolkningen se senere avsnitt (3.4.4 om sosial kontakt i nabolaget).

3.3.6 Ensomhet og psykisk helse blant ungdom

I Folkehelsemeldingen ønsker regjeringen å forsterke innsatsen på forebygging og bekjempelse av ensomhet²³. Forskning viser at å være ensom og utenfor det sosiale fellesskap gjør oss mer utsatt for fysiske og psykiske sykdommer og tidlig død. I Norge ser vi at ensomheten oftere treffer de unge, enn dem som er midt i livet. Ensomhet er sosialt skjevt fordelt, hvor de som er lavt utdannet, arbeidsledige, uføre eller har lav inntekt er oftere ensomme²⁴.

²³ St.meld 19 (2018-2019) Folkehelsemeldinga. Gode liv i eit trygt samfunn. <https://www.regjeringen.no/contentassets/84138eb559e94660bb84158f2e62a77d/nn-no/pdfs/stm201820190019000dddpdfs.pdf>

²⁴ Statistisk sentralbyrå. (2017). Sosiale relasjoner i: Slik har vi det – Livskvalitet og levekår. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/sosiale-relasjoner> Hentet 11.01.2021

Figur 12 Ensomhet og depressive symptomer hos ungdom. Kilde: Ungdata 2019

Mellom 19-27 % av ungdomsskoleelevene i Kristiansand sier de har vært mye plaget av ensomhet siste uke, andelen øker med klassetrinn og jenter er betydelig mer plaget av ensomhet enn gutter. På videregående skole holder andelen seg stabil rundt 28 %, også her er jentene mest ensomme. Ungdataundersøkelsen viser at over tid så har andelen som rapporterer om ensomhet på ungdomstrinnet økt.

Mellom 14-19 % av ungdomsskoleelevene i Kristiansand sier de har vært mye plaget av depressive symptomer siste uke, andelen øker med klassetrinn og jenter er mer plaget enn gutter. Den samme trenden ser vi i videregående skole. Utviklingen over tid viser en økning i andel som er mye plaget av depressive symptomer.

3.3.7 Vold i nære relasjoner

Vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt i barndommen øker risikoen for alvorlige fysiske og psykiske helseplager og antakelig påvirker hvorvidt personer deltar i samfunnet, i arbeidsmarkedet, i frivilligheten mm. I Norge vokser om lag 1 av 20 barn og unge opp under forhold preget av vold. Andelen har vært stabil over tid. "Mindre alvorlig fysisk vold"²⁵ mot barn og unge har avtatt betydelig over tid og forekommer hos om lag 1 av 5.²⁶

Det utarbeides i 2021 en handlingsplan mot vold i nære relasjoner i Kristiansand kommune.

²⁵FHI beskriver "Mindre alvorlig vold" som det å bli lugget, kløpet eller slått med flat hånd, mens "alvorlig vold" eksemplifiseres ved det å bli slått med knyttneve eller gjenstander, bli sparket eller få juling vold. Kilde: <https://www.fhi.no/nettpub/hin/skader/vold/>

²⁶ <https://www.fhi.no/nettpub/hin/skader/vold/#seksuelle-overgrep-mot-barn-og-unge-forekomst> hentet 25.mars 2021

3.4 Utdanning og arbeidsliv

Retningsmål: I Kristiansand er alle inkludert i utdanning og arbeidsliv

Vedtatte strategier

1. Sikre alle får et sammenhengende læringsforløp og aktivitet ut fra egne forutsetninger.
2. Sikre målrettet arbeid for høyere deltakelse i utdanning og arbeidslivet
3. Samarbeide systematisk og koordinert med næringslivet og utdanningsinstitusjoner om kompetansebehov

Relevante periodemål 2021-2024 i økonomiplanen

- Den flerkulturelle befolkning, kvinner og unge har høyere deltakelse i arbeidslivet

Indikatorer og tema innen utdanning og arbeidsliv

- Andel unge utenfor skole og arbeidsmarkedet (NEET)
- Gjennomføring videregående skole /Frafall videregående skole
- Utdanningsnivå / lavinntekt fordelt på lokalområder

- Sysselsetting
- Sysselsettingsgapet
- Arbeidsledighet i korona-pandemien
- Nedsatt arbeidsevne
- Arbeidsavklaringspenger (AAP)
- Sosialhjelpsmottakere
- Uføre trygd

Indikatorerne indikerer omfanget av utenforskap og deltakelse innen utdannings- og arbeidslivet i Kristiansand. Arbeid gir tilgang til sosiale relasjoner, identitet, personlig vekst, økonomisk trygghet og andre helsefremmende ressurser²⁷. De som er i arbeid, har i gjennomsnitt bedre helse enn de som står utenfor arbeidslivet. Mottak av økonomisk sosialhjelp er ikke bare en indikasjon på økonomisk fattigdom, men også andre typer levekårsproblemer. Personer som bor i en husholdning der minst et av medlemmene mottar sosialhjelp har mindre sosial kontakt, vurderer egen helse som dårligere og har langt oftere psykisk plager enn resten av befolkningen²⁸. I oppfølgingen av kommuneplanens samfunnsdel er det særlig innvandrere, kvinner og unge som presenterer et potensial for større inkludering i arbeidsmarkedet.

²⁷ Arbeid og helse i Norge. I: Folkehelse rapporten - Helsetilstanden i Norge [nettdokument]. Oslo: Folkehelseinstituttet, oppdatert 22.02.2017. Tilgjengelig fra: <https://www.fhi.no/nettpub/hin/miljo/arbeid-og-helse/%20?term=arbeid%20&h=1> FHI. (2018) Folkehelse rapporten. Hentet 06.01.2021

²⁸ Grebstad, Unni Beate (red.) (2012) «Sosialhjelp og levekår i Norge». Statistiske analyser. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.

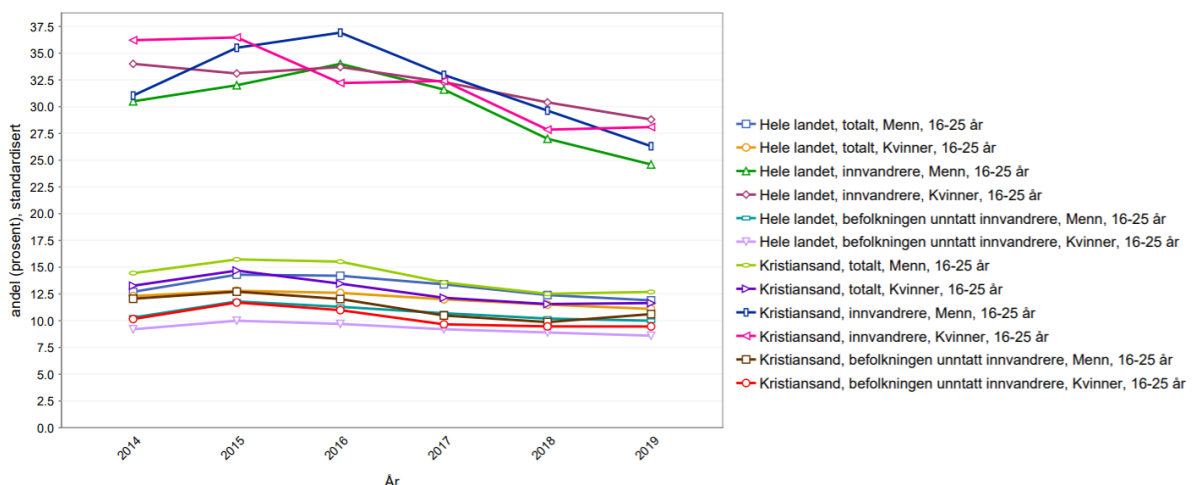
3.4.1 Utenfor skole og arbeid

3.4.1.1 NEET – not in education, employment or training

Grafen under viser utviklingen for unge (16-25 år) i Kristiansand og Norge som står helt utenfor arbeid og utdanning. I 2019 var det totalt på landsbasis 12% av mennene og 11% kvinnene i aldersgruppen 16-25 år som ikke deltok i hverken skole eller arbeidslivet, til samligning lå Kristiansands unge et prosentpoeng høyere i begge grupper.

I gruppen av innvandrere 16-25 år sto 26% av mennene og 28 % av kvinnene utenfor utdanning og arbeid i Kristiansand, dette er nokså likt landssnittet. I befolkningen unntatt innvandrere er 11% av mennene 16-25 år, og 9% av kvinnene utenfor utdanning og arbeid.

Mens andelen unge utenfor skole og arbeid i befolkningen unntatt innvandrere i Kristiansand har ligget nokså stabilt i perioden 2015-2019, er andelen menn og kvinner 16-25 år i innvandrerguppen redusert siden 2015, med henholdsvis 8 prosentpoeng for kvinner og 5 prosentpoeng for menn. Dette er samme tendens som for landet som helhet.

Figur 13 Andel personer utenfor utdanning og arbeid, 16-25 år (NEET) Kristiansand og landet. Fordelt på kjønn og innvandring. FHI, Kommunehelse 2020.

Gruppen i grafen er sammensatt av personer i ulike livssituasjoner. Den består av blant annet langtidsledige, unge med alvorlige helseproblemer, personer som er hjemmeværende og blir forsørget av andre, og personer som har valgt å ta et friår i utdanningsløpet.²⁹

Personer som er i denne gruppen et gitt år, ser ut til å ha mer varige problemer med å komme inn på arbeidsmarkedet. En del av disse vil være å finne blant de arbeidsledige, mens andre går ut av

²⁹ FHI, kommunehelse:

http://khs.fhi.no/webview/velocity?mode=documentation&v=2&study=http%3A%2F%2F10.1.5.16%3A80%2Fobj%2FStudy%2FNEET2020&cube=http%3A%2F%2Fkhs.fhi.no%3A80%2Fobj%2Fcube%2FNEET2020_C1&submode=ddi Hentet 19.04.21

arbeidsstyrken ved at de etter hvert slutter å søke arbeid. Blant dem som blir værende utenfor over lengre tid, er det en klar overvekt av unge med helseutfordringer og uten videregående utdanning³⁰.

3.4.2 Utdanning

Helse og utdanning står i en særstilling, ved at tilgang til helse og utdanning både er en forutsetning for og et resultat av sosial bærekraft. Sosial bærekraft i helse innebærer at individer ikke skal utsettes for forhold som systematisk svekker deres muligheter til å unngå fysisk, mental eller emosjonell sykdom eller skade³¹. På samfunnsnivå, vil god folkehelse styrke befolkningens kapasitet og tilpasningsdyktighet. Også tilgang til utdanning handler om individets og samfunnets kapasitet og fleksibilitet³². Kravet er at individer ikke skal møte hindringer som systematisk hindrer dem i å lære og utvikle kompetanse individuelt eller sammen med andre. Muligheten til læring øker individets evne til å håndtere kompleksitet og endringer, og er i mange tilfeller et mer effektivt virkemiddel enn direkte intervensjoner. For eksempel viser Schrand (2000)³³ tiltak for å bremse befolkningsveksten gjennom satsing på kvinners utdanning og økonomiske muligheter har vært mer vellykkede enn mer direkte intervensjoner som familieplanlegging og tilgang til prevensjon³⁴.

3.4.2.1 Gjennomføring og frafall videregående skole

Frafall i videregående skole reduserer mulighetene i arbeidsmarkedet, øker risikoen for uføretrygd og gir dårligere levekår og helse³⁵. Frafall i skolen henger sammen med psykiske problemer. Ungdom med psykiske problemer, spesielt ADHD, rusmiddelrelaterte problemer, angst og ulike atferdsforstyrrelser, dropper oftere ut av skolen enn andre. På den andre siden kan symptomer på angst og depresjon også være en konsekvens av å ha droppet ut av videregående³⁶. Foreldres utdanningsnivå henger også sammen med frafall.

Det har vært en økning i gjennomføring i videregående skole de siste årene. Dette gjelder både lokalt og i andre sammenlignbare kommuner. For perioden 2017-2019 gjennomførte 79 prosent av elevene videregående skole innen 5-6 år, andelen i Kristiansand er høyere enn den i Agder og på linje med ASSS kommunene.

³⁰ <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/hvordan-gar-det-med-unge-som-faller-utenfor>

³¹ Missimer, M., Robèrt, K.-H. & Broman, G. (2017b). A strategic approach to social sustainability – Part 2: a principle-based definition [Article]. *Journal of Cleaner Production*, 140, 42-52. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.04.059>

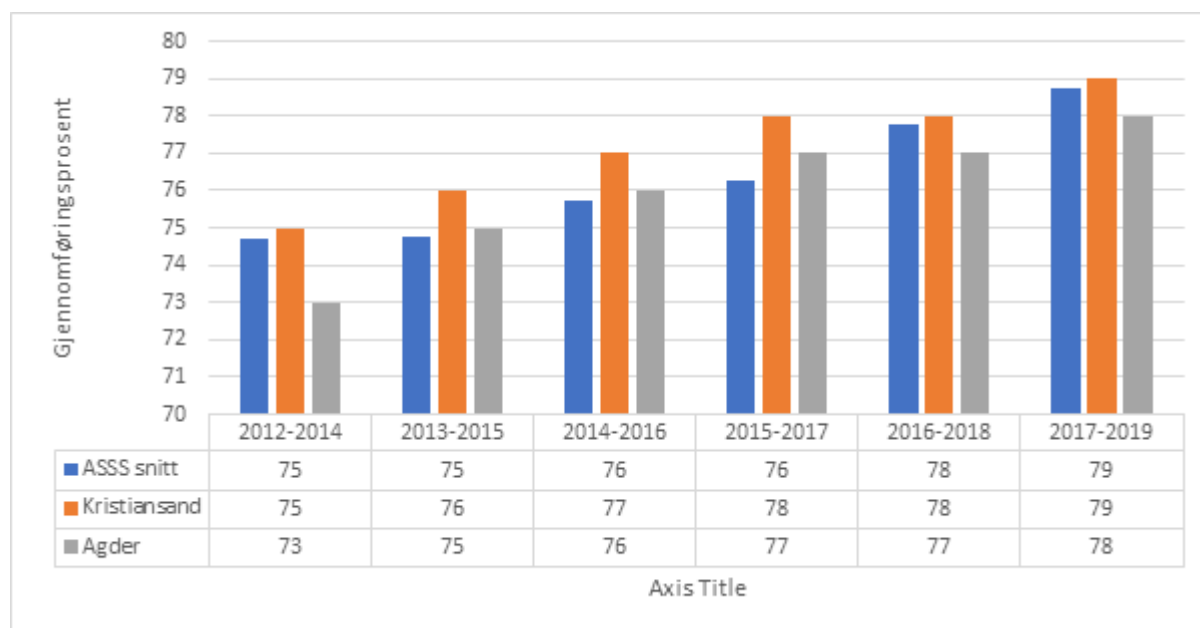
³² Missimer, M., Robèrt, K.-H. & Broman, G. (2017a). A strategic approach to social sustainability – Part 1: exploring the social system [Article]. *Journal of Cleaner Production*, 140, 32-41. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.03.170>

³³ Schrand, T. G. (2000). Utopianism and the equity path to sustainability. *Journal of Environmental Studies and Sciences*. <https://doi.org/10.1007/s13412-020-00619-4>

³⁴ Ikke-publisert forskning, forskningsprosjekt "Sosial bærekraft som ny drivkraft i lokalsamfunnet", kristiansand kommune 2021

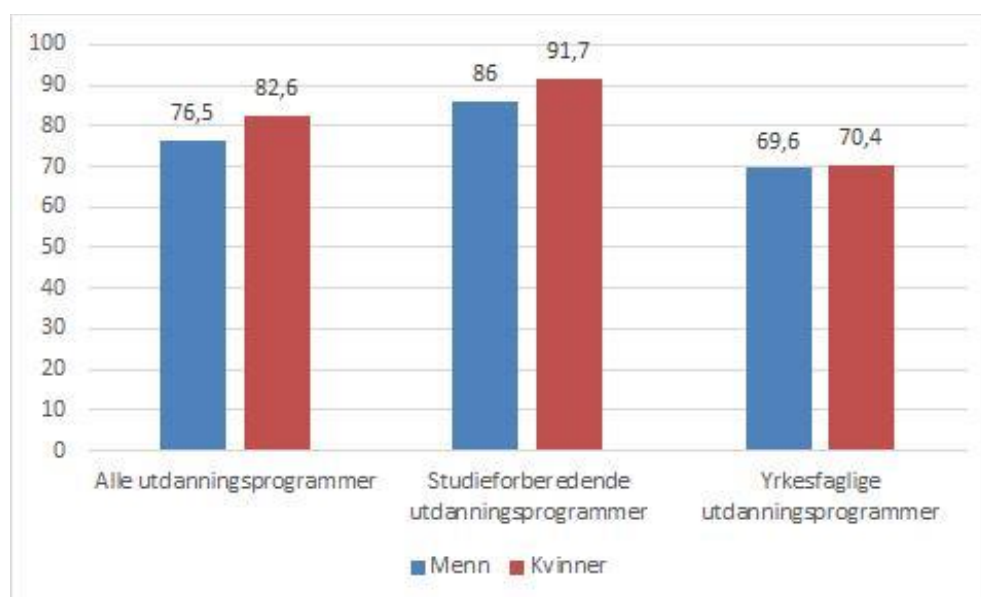
³⁵ <https://www.fhi.no/nettpub/hin/grupper/barn-oppvekst/#fracfall-i-videregaende-opplaering> hentet 22.04.21

³⁶ Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/nettpub/hin/grupper/barn-oppvekst/#fracfall-i-videregaende-opplaering> hentet 22.04.21

Figur 14 Gjennomføring i videregående skole innen seks år. Kilde: FHI – kommunehelse.

Gjennomføringsgrad er høyere for elever på studieforbereende utdanningsprogram enn for yrkesfaglig utdanningsprogram. Kvinnene fullfører videregående i større grad enn mennene. Dette kan tilskrives at andelen menn er høyere i yrkesfaglig utdanningsprogram. Forskjell i gjennomføring er størst på studieforbereende utdanningsprogram, og det er langt flere kvinner enn menn som velger denne retningen. Derfor blir kjønnsforskjellen så stor. Menn taper på at de i mindre grad gjennomfører studieforbereende og at de er overrepresentert på yrkesfaglig hvor også den generelle gjennomføringen er vesentlig lavere. Da blir det dobbel negativ effekt.

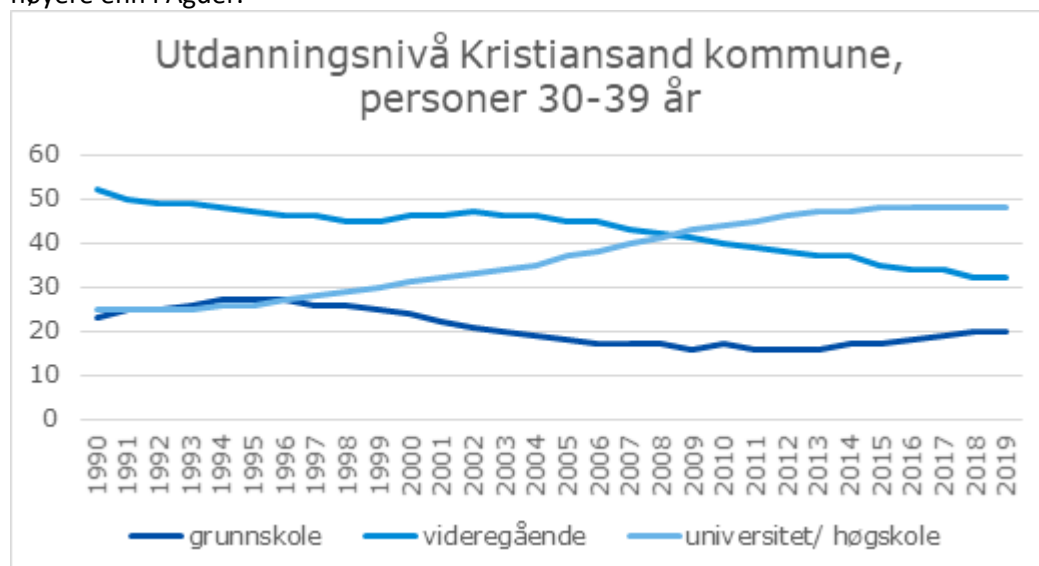
Figur 15 Kjønnsforskjeller i gjennomføringsgrad (5-6 år) på videregående skole i Vest Agder, 2019

Totalt fullførte 20% ikke videregående skole på nominert tid, 5-6 år, i Kristiansand 2017-2019. Elever som har foreldre med lavt utdanningsnivå, fullfører i mindre grad videregående skole sammenlignet med elever der foreldrene har høy utdanning. Det er tydelige sosiale forskjeller i gjennomføring av videregående skole. Det har vært lite utjevning av disse forskjellene over tid.

3.4.2.2 Utdanningsnivå

I 2019 hadde 20 prosent av befolkningen 30-39 år i Kristiansand grunnskole som høyeste fullførte utdanningsnivå, dette er på nivå med landet som helhet og lavere enn andelen i Agder. Siden 2011 har andelen vært svakt økende. 32 prosent av den samme aldersgruppen hadde videregående som høyeste fullførte utdanningsnivå, også her ligger vi omtrent likt med landet og lavere enn Agder. Andelen er synkende. Andelen med universitets-/høgskoleutdanning har økt kraftig i Kristiansand siden 1990, og var i 2019 48 prosent. Andelen er på nivå med landsgjennomsnittet og høyere enn i Agder.

Figur 16 Utdanningsnivå i Kristiansand kommune, personer 30-39 år. Kilde: FHI

Ser vi på utdanningsnivået for befolkningen 16+ år ser vi at Kristiansand har litt høyere utdanningsnivå sammenlignet med hele landet, men lavere enn sammenlignbare storkommuner (ASSS).

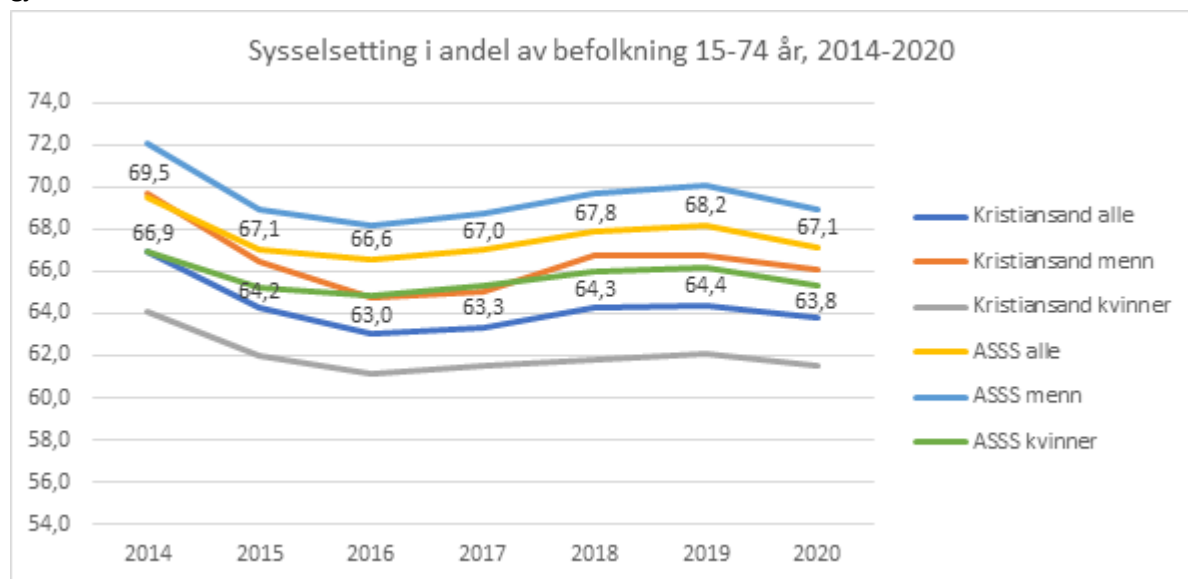
Ser vi på aldersgruppen 16+ år hadde 23,6 prosent av denne gruppen grunnskole som høyeste fullførte utdanningsnivå (tall fra 2018), kategorisert som lav utdanning.

Figur 18 med oversikt over lokalområdene i Kristiansand (data fra 2018) viser at andelen med lav utdanning 16+ år er høyest i lokalområdene Rosseland (33,5 %), Slettheia (33 %) og Nodeland (30,8 %). Gjennomsnittet i kommunen var 23,6 prosent. Lokalområdene med lavest andel med lav utdanning er Lund (14,8 %), Gimle (15,6 %), Marviksletta (17,6 %), Fargerholt (18,3%), Søm (18,5 %) og Ytre Randesund (18,9%).

3.4.3 Arbeid

3.4.3.1 Sysselsetting befolkningen

Sysselsettingsgraden er andelen av befolkningen i yrkesaktiv alder som er i arbeid. I 2020 var sysselsettingsgraden samlet for Kristiansand 63,8 % i befolkningen 15-74 år, dette er lavere enn gjennomsnittet for ASSS-kommuner som på samme tidspunkt var 67,1 %. Ser vi på kjønnene er både andelen sysselsatte menn og sysselsatte kvinner lavere i Kristiansand sammenlignet med gjennomsnittet for ASSS.

Figur 19 Sysselsetting i befolkningen, 15-74 år, 2014-2020, Kilde: SSB tabell 07984 og 06445

Som figur 19 over viser er kjønns skillet mellom menn og kvinner i Kristiansand på 5 prosentpoeng. Det er 61 prosent av kvinnene som er sysselsatte, og 66 prosent av mennene.

Det er ikke alle som er registrert som sysselsatte som jobber fullt. I figur 20 finnes fordelingen av ulike stillingsprosenten i gruppen av sysselsatte i Kristiansand og gjennomsnittet for ASSS kommunene.

3.4.3.2 Sysselsetting – heltid/deltid

Arbeidstid	Kristiansand			ASSS		
	Kvinner	Menn	Begge kjønn	Kvinner	Menn	Begge kjønn
0-19 prosent	9 %	5 %	7 %	7 %	4 %	5 %
20-39 prosent	7 %	5 %	6 %	6 %	4 %	5 %
40-59 prosent	10 %	4 %	7 %	7 %	4 %	6 %
60-79 prosent	9 %	3 %	6 %	6 %	3 %	4 %
80-99 prosent	9 %	3 %	6 %	7 %	3 %	5 %
100 prosent eller mer	56 %	80 %	68 %	68 %	82 %	75 %

Figur 20 Andel sysselsatte med ulik arbeidstid, fordelt på kjønn, 2020. Kilde: SSB tabell 12540

Figur 20 viser hvor stor stillingsprosent, sysselsatte i Kristiansand og øvrige ASSS kommunene har, fordelt på kjønn. I Kristiansand jobber 68 prosent av alle sysselsatte heltid (100 prosent eller mer), mens 7 prosent av de sysselsatte har under 20 stillingsprosent. Sammenlignet med andre storbykommuner har Kristiansand flere sysselsatte i de gruppene som jobber deltid, og en litt mindre andel sysselsatte som jobber heltid, 68 prosent i Kristiansand mot 75 prosent i ASSS-kommunene.

Det er langt flere sysselsatte kvinner enn sysselsatte menn som jobber deltid - både i Kristiansand og i øvrige storbykommuner.

Blant sysselsatte kvinner i Kristiansand er det 56 prosent som jobber heltid, mens 44 prosent jobber med noen grad av deltid. Tilsvarende har sysselsatte kvinner i øvrige storbykommuner (ASSS) henholdsvis 68 prosent heltid og 33 prosent noen grad av deltid.

I kommunens LIM-plan poengteres det at kvinner generelt har lavere tilknytning enn menn til arbeidslivet og at arbeidslivet og utdanningsvalgene bærer er preget av tradisjonelle kjønnsroller. Det er ikke bare færre kvinner enn menn i lønnet arbeid, kvinnene velger oftere yrker med lavere lønnsnivå, i tillegg til å jobbe mer deltid enn menn. Alle disse faktorene fører til at kvinner har lavere inntekt enn menn, hvilket påvirker levekårene. Generelt er det kvinner med innvandrerbakgrunn som har høyest arbeidsledighet, og denne gruppen er det spesielt viktig å ha fokus på³⁷.

3.4.3.3 Sysselsetting innvandrere

Andelen sysselsatte er lavere blant innvandrere enn den øvrige befolkningen. Dette skyldes i hovedsak lavere yrkesdeltagelse for personer fra ikke-vestlige land.

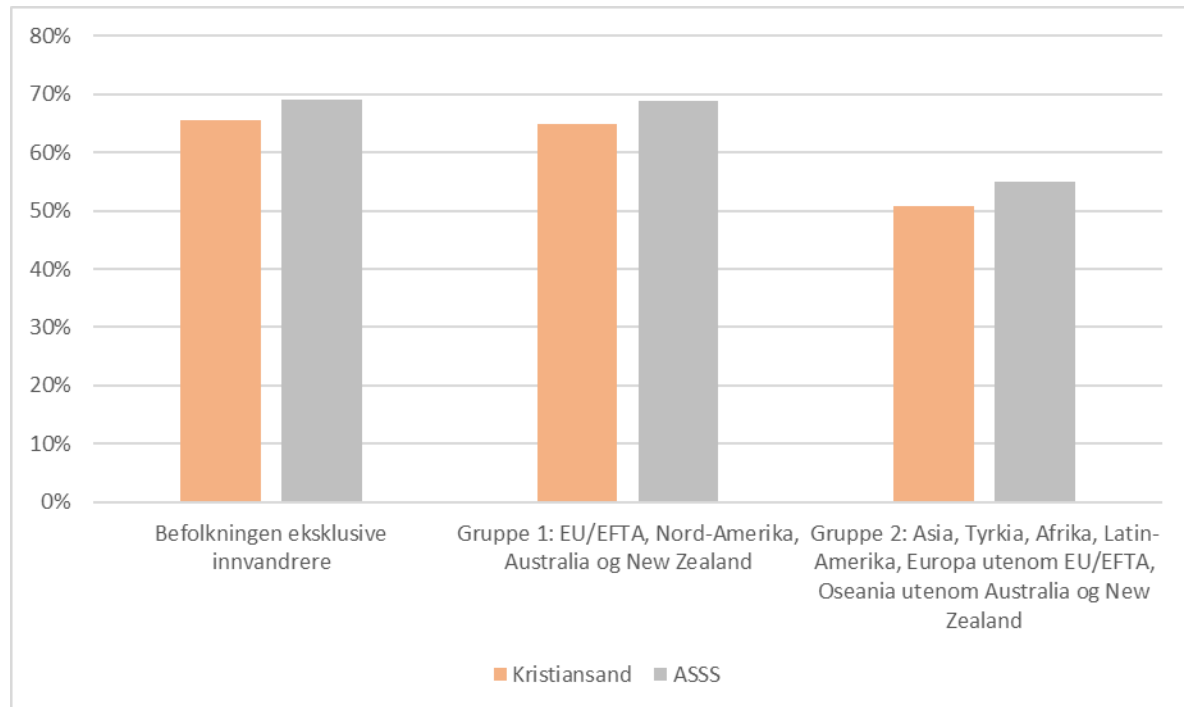
I 2020 var andelen sysselsatte innvandrere i Kristiansand 57 prosent. Deler vi innvandrerbefolkningen i to grupper ser vi at andelen sysselsatte innvandrere fra vestlige land var 65 prosent og for

³⁷ [det-er-mennesker-det-handler-om.pdf \(kristiansand.kommune.no\)](#) Hentet 15.03.21

innvandrere fra ikke-vestlige land var andelen 52 prosent. Tilsvarende landsnitt var henholdsvis 69 prosent for vestlige innvandrere og 56 prosent for ikke-vestlige. Andelen sysselsatte for befolkningen eksklusiv innvandrere var 65,6 prosent, mot landsnittet på 67,4 prosent.

Kristiansand har en lavere sysselsetting blant innvandrere enn andre storbykommuner. Dette gjelder både for vestlige og ikke-vestlige innvandrere.

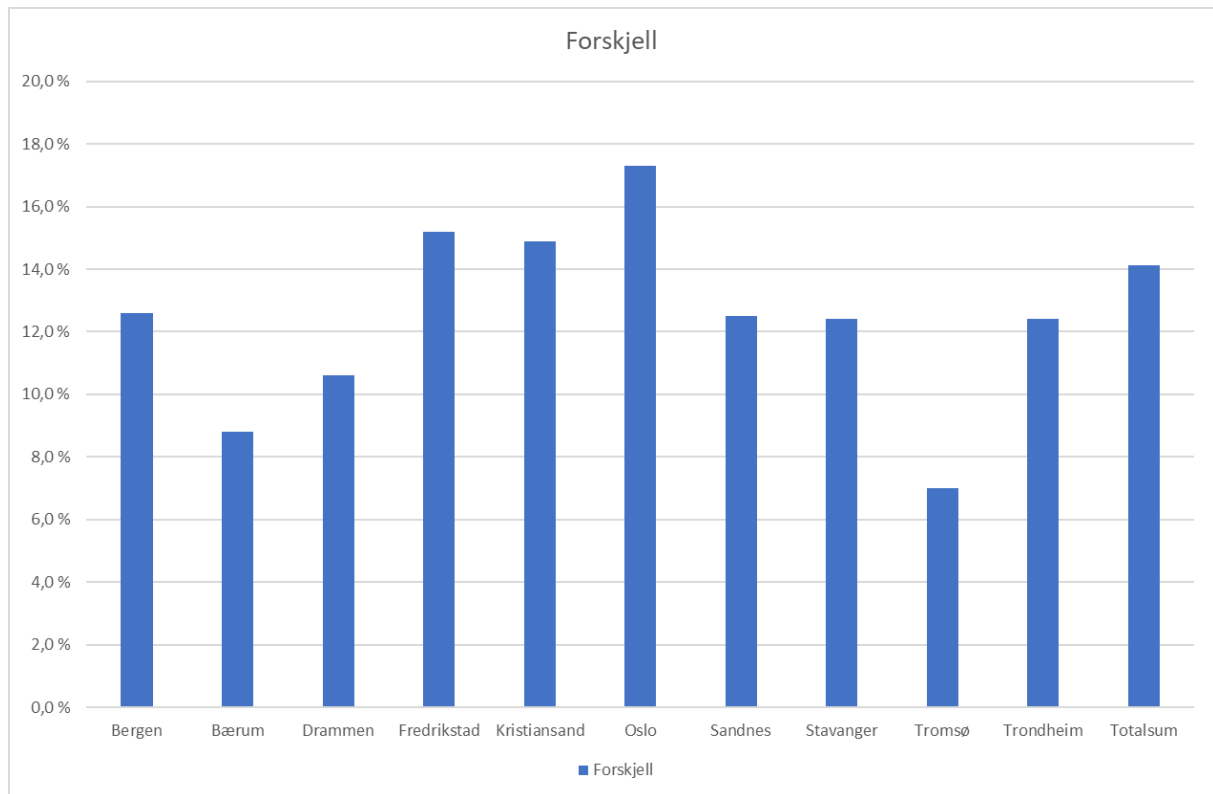
Figur 21 Andel sysselsatte per innvandrerkategori i Kristiansand og ASSS-kommuner, Kilde SSB 11607, Begge kjønn / Alder 15-74 / 4. kvartal 2020

Det er naturlig at arbeidsinnvandrere har høyere sysselsettingsrate enn andre innvandrere. Arbeidsinnvandrere har kommet frivillig til Norge for å jobbe og arbeidsgivere vurderer at de har tilstrekkelige kvalifikasjoner. Flyktninger har kommet til Norge fordi de har et beskyttelsesbehov, de lever ufrivillig i eksil fordi de har velbegrunnet frykt for å bli forfulgt på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk oppfatning eller tilhørighet til en spesiell sosial gruppe (FN, flyktningekonvensjonen, Artikkel 1A fra 1951). Kristiansand har over tid vært en av de kommunene som har bosatt flest flyktninger, og sammenlignet med et gjennomsnitt for storbykommuner er det relativt sett flere innvandrere i Kristiansand som kommer fra ikke-vestlige land (65%). Rundt 50 prosent av innvandrerne har flyktningbakgrunn³⁸.

3.4.3.4 Sysselsettingsgapet

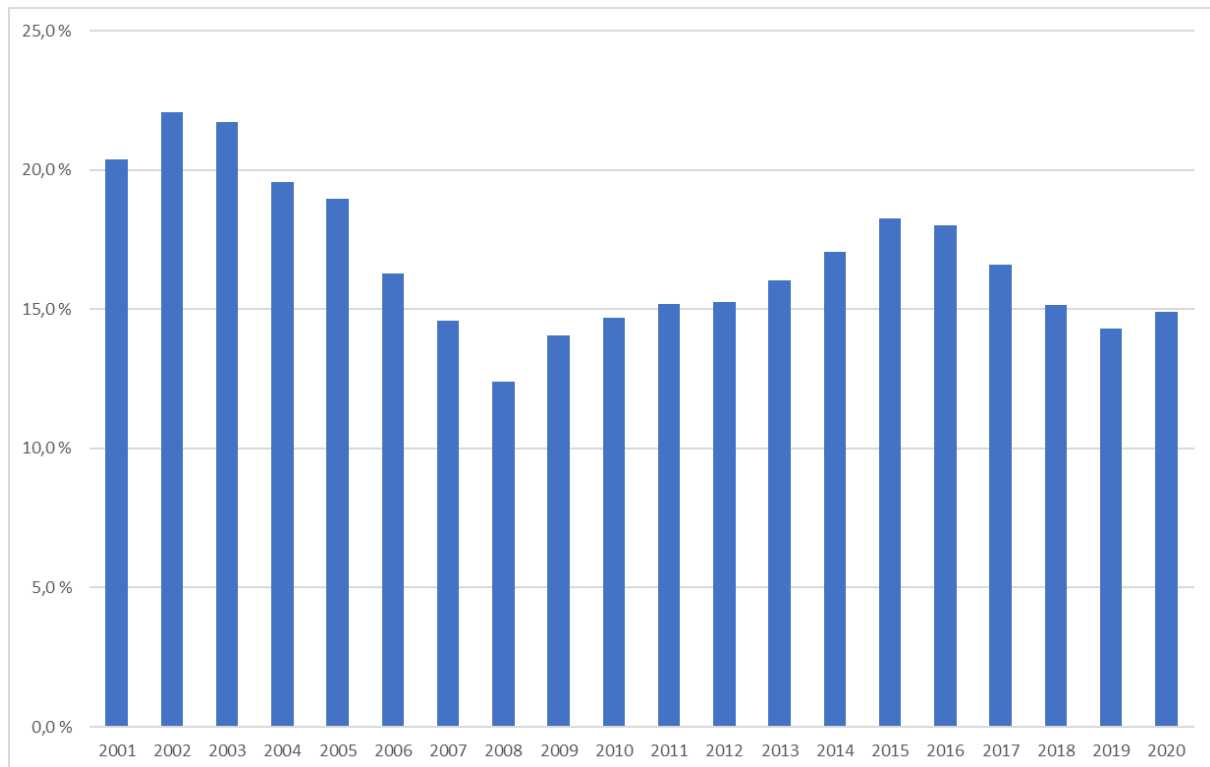
Forskjellen mellom andelen av sysselsatte innvandrere fra ikke-vestlige land (52%) og sysselsatte i den øvrige befolkning (65,8%) kaller vi sysselsettingsgapet. Sysselsettingsgapet er i 2019 på 14 prosentpoeng i Kristiansand, og er et fenomen vi ser i flere av ASSS kommunene (figur 22 under).

³⁸ <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/> Hentet 29.04.21

Figur 22 Sysselsettingsgapet i ASSS kommunene, 15-74 år, SSB, 2020

Sysselsettingsgapet i Kristiansand har gått ned siden 2002 der forskjellen på sysselsatte i befolkningen og sysselsatte blant ikke-vestlige innvandrere var 22 prosentpoeng. Kun i 2008, der forskjellen var på 12 prosentpoeng, var gapet mindre enn det var i 2020, 15 prosentpoeng.

Figur 23 Utviklingen av sysselsettingsgapet over tid i Kristiansand. SSB, 2021 bearbeidet KRS.

Noe av forklaringen på sysselsettingsgapet kan knyttes til forhold som ofte gjelder for flyktninger, og trolig for lavt utdannende for øvrig, i arbeidsmarkedet. Flyktninger sysselsettes i utsatte jobber, ofte med mye midlertidighet og helt i randsonen av arbeidsmarkedet. Jobber som ikke krever kvalifisering og utdanning, og som ofte innebærer mye ugunstig arbeidstid og mye usikkerhet. Ingen formell kvalifisering og ofte skolegang under grunnskolenivå gjør at mange har dårlig omstillingsevne. I motgang, faller de først utenfor. Bratsberg mfl. (2018) finner at en innvandrer fra et lavinntektsland har 55 prosent større sannsynlighet for å arbeide i en virksomhet som må nedbemanne eller stenge ned sammenlignet med en person med majoritetsbakgrunn, alt annet likt. Analysen finner også at innvandrere fra lavinntektsland har 130 prosent høyere sannsynlighet for ufrivillig å miste jobben i løpet av en toårsperiode sammenlignet med majoritetsbefolkningen³⁹.

Det er verdt å merke seg at Kristiansand sammenlignet med øvrige storbyer de siste årene har hatt en betydelig større andel som starter i videregående skole og høyere utdanning etter endt introduksjonsprogram⁴⁰. Av de som avsluttet introduksjonsprogrammet i 2017 og 2018 var nær 50 prosent videre i videregående skole og høyere utdanning. Tilsvarende tall for Oslo var 10%, og gjennomsnittet blant storbyene, 26%. Sysselsettingseffekten av utdanning i Kristiansand vil komme senere og i mellomtiden vil dette i noen grad påvirke sysselsettingsgapet negativt fordi gruppen som

³⁹ Bratsberg, B. Raaum, O. & Roed, K. 2018. Job Loss and Immigrant Labour Market Performance. *Economica*, 85(337), 124-151.

⁴⁰ Introduksjonsprogrammet i Kristiansand kommune varer inntil to år, og innebærer blant annet rett og plikt til norskopplæring, arbeidslivkunnskap og samfunnskunnskap (Kristiansand kommune.no)

utdanner seg ikke vil telle i sysselsettingsstatistikken. Samtidig er det også kommunens mål at alle skal få utdanning med de tilhørende positive konsekvenser dette har for den enkelte og samfunnet.

3.4.3.5 Arbeidsmarkedet i korona-pandemien

De fleste som står utenfor arbeidslivet har gjennomgående dårligere helse enn de som er i arbeid, særlig ser tap av arbeid ut til å påvirke den psykiske helsen negativt. God livskvalitet henger sammen med arbeidstilknypning⁴¹.

Koronakrisen slo for alvor inn i arbeidsmarkedet i midten av mars og har gitt en sterk økning i permitteringer og ledighet. Ledighetsnivået i Kristiansand økte fra 2,7 % den 10.03.20 til 11,3 % den 24.03.20, noe som tilsvarer 6.400 helt ledige den 24.03.20. Foreløpige analyser per mars 2020 viser at ledigheten rammer sosialt skjevt i den forstand at svært mange med lav inntekt og lite utdanning blir rammet⁴². Mange unge ble rammet med en ledighetsprosent opp mot 19 prosent i Kristiansand i mars 2020 (SSB). Dette kan skyldes at krisen rammet bransjer hvor det er mange unge arbeidstakere, som reiseliv og overnatting, butikk og salgsarbeid. Siden toppen i mars/april 2020 har ledighetsprosenten gått vesentlig ned for unge, men ligger fortsatt på et høyere nivå enn for andre aldersgrupper.

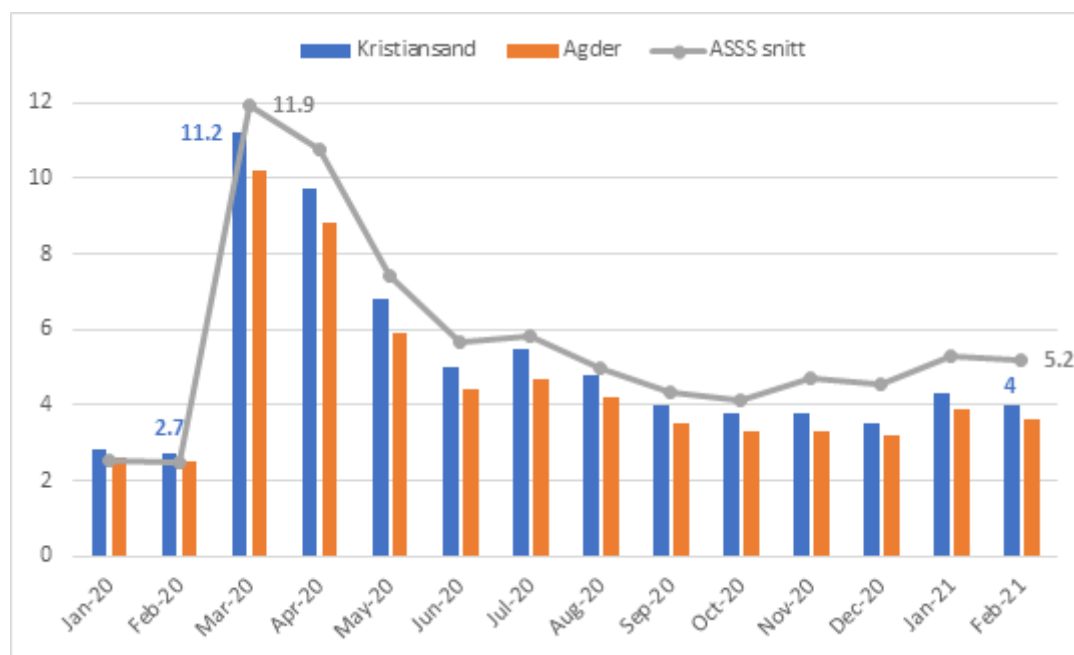
Personer med innvandrerbakgrunn ser ut til å også å ha blitt hardt rammet av koronakrisen. Ledighetsprosenten blant innvandrere i Kristiansand fra ikke-vestlige land økte fra 7,2 prosent i 4. kvartal 2019 til 14,8 prosent i 2. kvartal 2020⁶. Tilsvarende økte ledighetsprosenten for innvandrere fra vestlige land fra 4,7 prosent til 11,6 prosent, for personer født i Norge økte prosenten fra 1,9 til 5,4. Den totale arbeidsledighetsprosenten økte i samme tidsrom fra 2,6 til 6,7 prosent. Om vi følger utviklingen videre og ser på ledighetsprosenten i 4. kvartal 2020 har situasjonen bedret seg også for innvandrere, men ligger fortsatt på et høyt nivå.

Figur 24 under viser utviklingen i andel arbeidsledige i Kristiansand siden januar 2020.

⁴¹ <https://www.helsedirektoratet.no/faglige-rad/lokale-folkehelseiltak-veiviser-for-kommunen/arbeid-lokalt-folkehelsearbeid#kommunene-bor-legge-til-rette-for-at-innbyggere-som-star-utenfor-arbeidslivet-kommer-tilbake-i-arbeid-eller-aktivitet-begrunnelse>

Hentet 06.01.2021

⁴² <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/den-okte-arbeidsledigheten-rammer-bredt-men-skjevt>

Figur 24 Andel helt arbeidsledige av arbeidsstyrken⁴³ i Kristiansand i 2020-21, NAV

Kristiansand ser likevel ut til å være mindre hardt rammet av arbeidsledighet under koronakrisen enn et snitt av storbykommunene. Oslo har vært ekstra hardt rammet, men også flere av de andre byene kommer dårligere ut enn Kristiansand. Kun Trondheim, Tromsø og Bærum kommer bedre ut enn Kristiansand om man ser på perioden fra perioden mars 2020 og fremover.

3.4.3.6 Nedsatt arbeidsevne

Kristiansand har en høyere andel personer med nedsatt arbeidsevne med minst 50 prosent enn sammenlignbare kommuner. Per desember 2020 var 7 prosent av befolkningen i alderen 18-66 år i Kristiansand (ca. 5000 personer) registrert med nedsatt arbeidsevne, mens gjennomsnittet i ASSS var 5,2 prosent. Antall med nedsatt arbeidsevne var høyest i 2017 på over 5100, mens det har vært en nedgang de siste årene før det igjen økte 2. halvår 2020. Unge under 30 år er overrepresentert, de utgjør 26 prosent av gruppen med nedsatt arbeidsevne (ca. 1300 personer), for de øvrige ASSS kommunene er denne andelen på 22 prosent. Kvinner utgjør 53 prosent av alle med nedsatt arbeidsevne (registrert hos NAV Kristiansand).

3.4.3.7 Arbeidsavklaringspenger

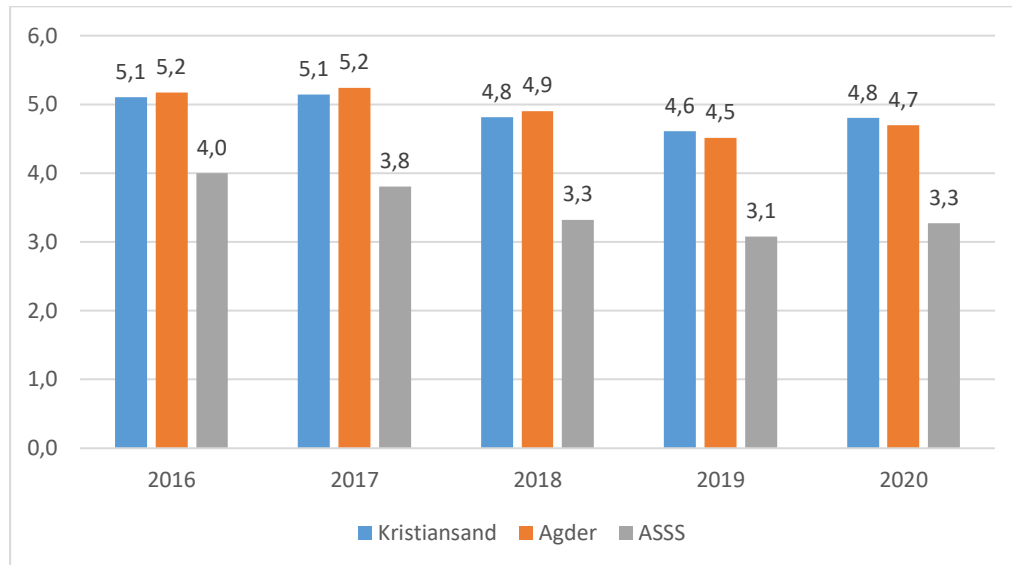
Alle som mottar arbeidsavklaringspenger (AAP)⁴⁴ fra NAV er også registrert i statistikken for nedsatt arbeidsevne. Det er likevel interessant å se på denne gruppen i det de utgjør gruppen med det største potensial til å komme tilbake på arbeidsmarkedet. Kristiansand ligger betydelig over gjennomsnittet i andre storbykommuner (ASSS) i andel av arbeidsfør befolkning som mottar AAP. Fra 1.1.2018 ble det iverksatt omfattende regelverksendringer i AAP-ordningen, som gjorde at mottakerantallet sank betydelig. Nedgangen har imidlertid vært større i andre storbyer samlet sett

⁴³ Arbeidsstyrke = antall sysselsatte + antall arbeidsledige

⁴⁴ Arbeidsavklaringspenger sikrer personer inntekt i perioder de på grunn av sykdom eller skade har behov for hjelp fra NAV for å komme i arbeid (NAV).

enn for Kristiansand. I Kristiansand var det i gjennomsnitt 3.670 personer som mottok AAP pr. måned i 2. halvår 2017, og dette ble redusert til 3.360 2. halvår 2019 (-8,5 %). I samme periode ble mottakerantallet for 10 storbykommuner i Norge redusert fra 47.850 til 39.330. Dette gir en reduksjon på 17,8 %. Fra august 2020 stiger antall mottakere av AAP igjen både i Kristiansand og ASSS.

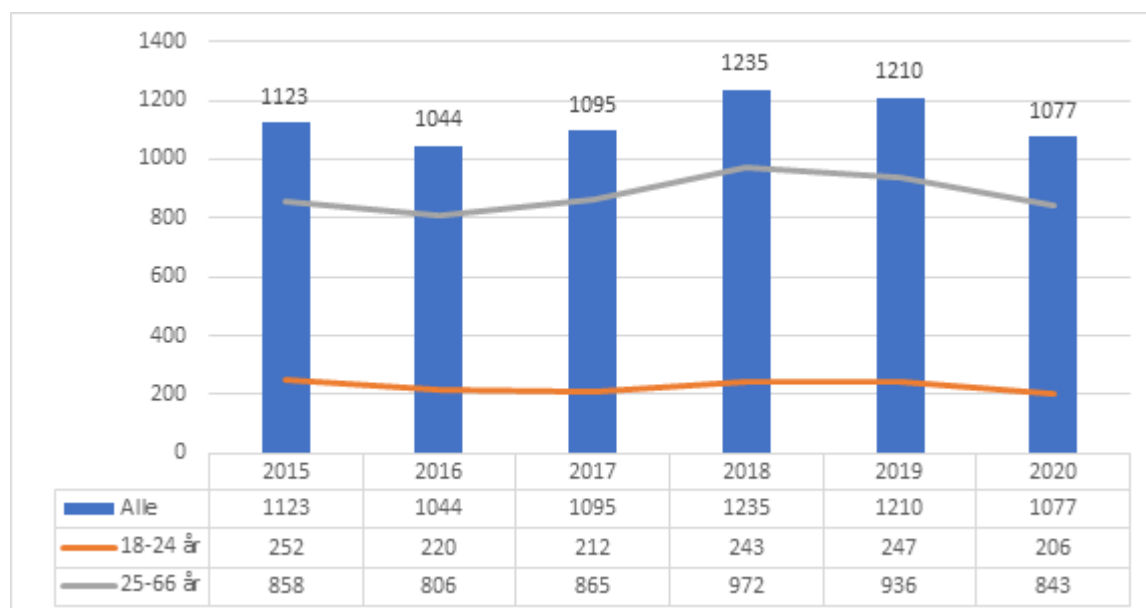

Figur 25 Andel AAP blant personer 18-66 år i Kristiansand, Agder og ASSS, NAV 2020

I desember 2020 mottok 4,8 prosent av befolkningen 18-66 år i Kristiansand arbeidsavklaringspenger. Andelen er på nivå med Agder, men høyere enn gjennomsnittet for ASSS. Mottak av arbeidsavklaringspenger er størst i de yngre aldersgruppene for dermed å avta gradvis for aldersgruppene 50+ år. For unge mottakere under 30 år er det psykisk helseproblematikk som dominerer som årsak, mens muskel- og skjelettlidelser blir mer utbredt for eldre aldersgrupper.

3.4.3.8 Sosialhjelpsmottakere

Det har overordnet vært en reduksjon i antall sosialhjelpsmottakere. Det vil ikke være alle som oppfyller kravene til arbeidsavklaringspenger eller andre statlige ytelser. Andre vil også være i en økonomisk situasjon hvor andre ytelser ikke er tilstrekkelig. Disse vil da kunne få økonomisk sosialhjelp.

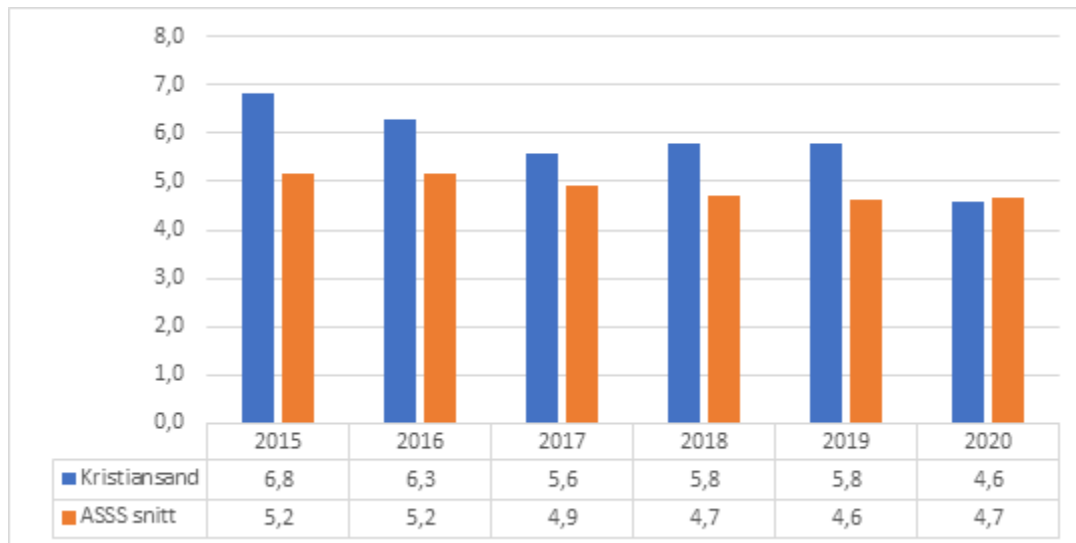
Figur 26 Sosialhjelpsmottakere i Kristiansand fordelt på to aldersgrupper, gjennomsnitt pr mnd.
Kilde: SSB, bearbeidet

Kristiansand opplevde en topp i sosialhjelpsmottakere i 2014, og så en nedgang i perioden 2015 til første halvår av 2017. Mottakerantallet steg deretter kraftig i 2018 og fortsatte på et høyt nivå i 2019. Fra 2017-2018 var det en sterk økning i antall voksne sosialhjelpsmottakere, mens det fra sommeren 2018 og i 2019 kom en sterkere økning blant unge sosialhjelpsmottakere. Det er en høyere andel menn enn kvinner som mottar sosialhjelp. I forbindelse med tidligere sosialhjelpsanalyser har det blitt gjort kartlegging av utfordringer blant unge som mottar sosialhjelp. I disse kartleggingene kommer det frem at en høy andel har droppet ut av videregående opplæring. Mange har også ulike former for psykisk helseproblematikk, og sammensatte utfordringer.

Sosialhjelp blant bosatte flyktninger og andre innvandrere

Kristiansand har over tid vært blant de kommunene som har bosatt flest flyktninger. Når flyktninger bosettes i Kristiansand kommune mottar de sosialhjelp som etableringsstønning og livsoppholdstøtte frem til de starter i introduksjonsprogrammet. Så lenge bosatte flyktninger er i introduksjonsprogrammet mottar de introduksjonsstønning, men denne er ikke alltid tilstrekkelig til å dekke husholdningenes livsopphold. Derfor må noen også supplere på sosialhjelp mens de er i introduksjonsprogrammet. Kommunene mottar introduksjonstilskudd fra staten i 5 år etter bosetting som skal gå til å dekke kommunenes utgifter ved bosetting. Fra 2017 har bosetting av flyktninger i Kristiansand blitt kraftig redusert. I 2020 var det ca. 130 av 1077 husholdninger som mottok sosialhjelp pr måned som er bosatt etter 2015. Totalt hadde ca. 55 prosent av alle som mottok sosialhjelp i 2020 innvandrerbakgrunn, dette inkluderer bosatte flyktninger, familiegjennforening, arbeidsinnvandring og personer som har kommet til Norge av andre årsaker. Innvandrerdelen har ikke endret seg vesentlig de siste årene. Nasjonalt ligger innvandrerdelen i underkant av 50 prosent av alle sosialhjelpsmottakere, men tall for 2020 er ikke kommet ennå.

Sosialhjelp blant unge voksne

Figur 27 Andel av befolkning i alderen 18-24 år som har mottatt minst en sosialhjelpsutbetaling pr år i Kristiansand sammenlignet med bykommunene i ASSS-samarbeidet. Kilde: SSB

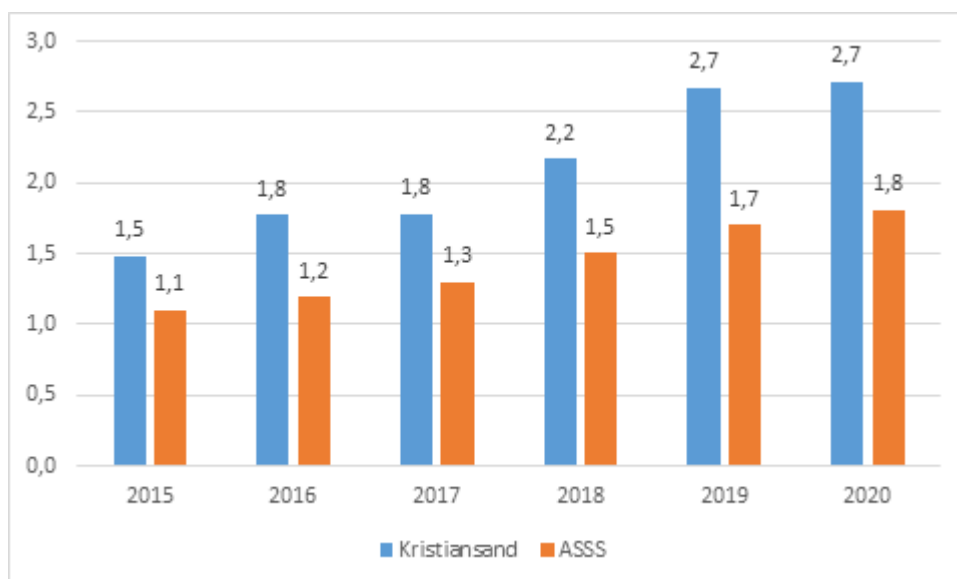
SSB lager statistikk som viser hvor høy andel blant ulike aldersgrupper som har mottatt sosialhjelp i løpet av året. Her har Kristiansand over tid ligget høyt på andel unge sosialhjelpsmottakere, men hadde en nedgang i perioden 2015-2017. I 2018-2019 lå andelen stabilt, mens det i 2020 har vært en sterk reduksjon i andel ungdom som mottar sosialhjelp. Fra å ligge godt over gjennomsnittet i andre storbyer foregående år ligger Kristiansand i 2020 marginalt under snittet.

3.4.3.9 Uføretrygdede

Gruppen som mottar uføretrygd, er en utsatt gruppe helsemessig (fysisk og psykisk) og materielt. Hvor mange som mottar uføreytelser er en indikator på helsetilstand, men må sees i sammenheng med næringslivet, utdanningsnivået og jobbtilbudet i kommunen⁴⁵.

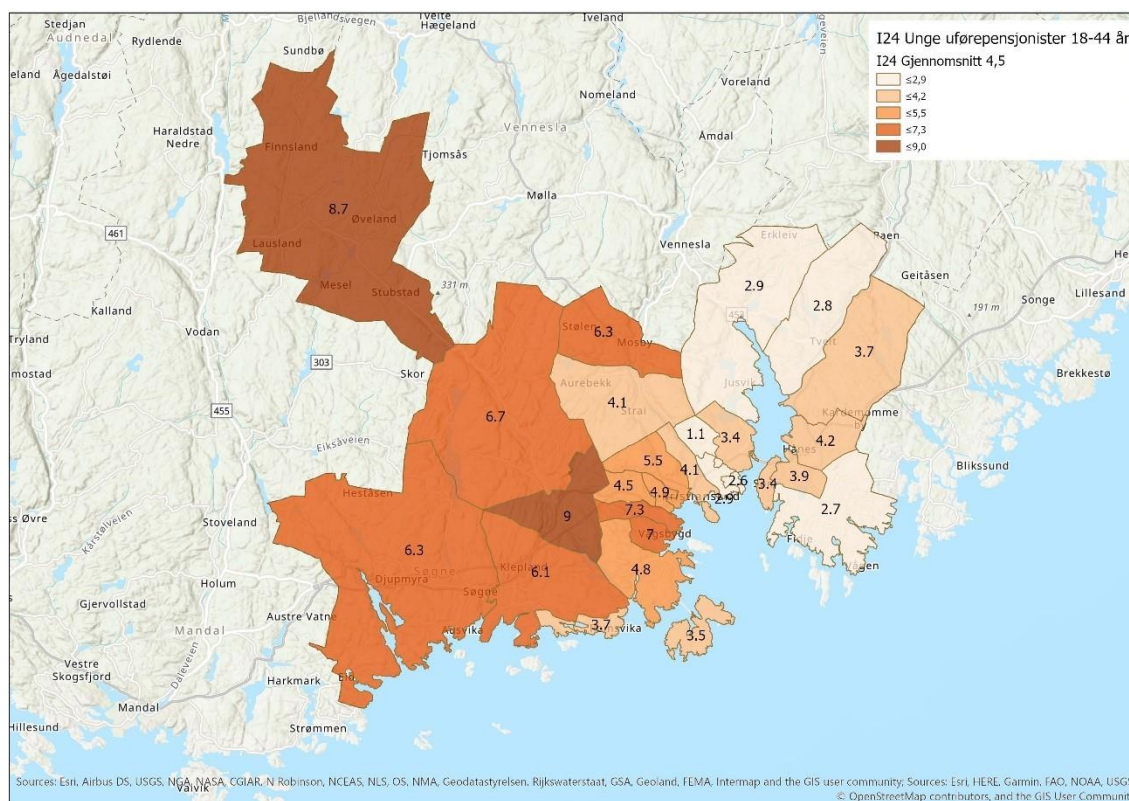
Kristiansand ligger høyere enn sammenlignbare bykommuner (ASSS) i andel av befolkning som mottar uføretrygd. I 2020 mottok 12 prosent av befolkningen 18-66 år uføretrygd mot ASSS-gjennomsnittet på 8 prosent, og andelen er økende. En høyere andel kvinner mottar uføretrygd og andel mottakere av uføretrygd øker sterkt med alderen. For aldersgruppen 62-67 år var andelen uføre 32 prosent i 2019, mens den for aldersgruppen 25-34 år var 4 prosent. Den største tilførselen til uføretrygd er av personer som har mottatt arbeidsavklaringspenger tidligere.

⁴⁵ Kommunehelse statistikkbank. Mottakere av uføretrygd. <http://khs.fhi.no/webview/>
Hentet 19.01.2021

Figur 28 Andel uføretrygdede under 30 år av befolkning 18-29 år pr desember, NAV

Det har vært en sterk økning de siste årene i antall unge som mottar uføretrygd. Dette er både en nasjonal og lokal trendutvikling som er bekymringsfull. Fra 2009-2019 økte antall mottakere av uføretrygd under 30 år med 315 personer i Kristiansand, en økning på 180%. Av 8644 personer som mottok uføretrygd i desember 2020 var 537 under 30 år, resten var da mellom 30 og 67 år.

Figur 29 Andel unge uførepensjonister, 18-44 år, pr. lokalområde i Kristiansand Kilde: SSB, bearbeidet av Kristiansand kommune

Figur 29, kart over lokalområdene i Kristiansand (data fra 2018), viser at andelen unge uførepensjonister 18-44 år var høyest i lokalområdene Rosseland (9 %) og Finstrand (8,7 %). Gjennomsnittet for Kristiansand kommune var 4,5 %. Laveste andel unge uførepensjonister 18-44 år var på Gimle (1,1 %), Marviksletta (2,6 %), Ytre Randesund (2,7 %), Tveit Vest (2,8 %), Justvik (2,9 %) og Lund (2,9 %).

3.5 Levekårsforskjeller og rettferdig fordeling av goder

Retningsmål: Kristiansand er en helsefremmende by med reduserte levekårsforskjeller og et aldersvennlig samfunn.

Vedtatte strategier

1. Arbeide aktivt for å forbedre områder med store levekårsutfordringer
2. Bruke boligpolitikken til å redusere geografiske levekårsforskjeller og utvikle et variert og rimelig boligtilbud i hele kommunen.
3. Skape trygge og gode møteplasser mellom mennesker på tvers av ulikheter
4. Legge til rette for trygge og inkluderende lokalmiljøer med funksjoner som dekker de daglige behov og gir grunnlag for et godt og meningsfullt liv.

Indikatorer og tema innen levekår og rettferdig fordelingen

- Inntektsulikhet (P90/P10)
- Forventet levealder etter utdanningsnivå
- Forskjeller i levekår pr. lokalområde
- Sosial kontakt i nabolaget
- Kriminalitet - anmelde lovbrudd
- Boligbehov
- Boligprisnivå - sykepleierindeksen
- Eie/leiestatus bolig
- Boligsammensetning
- Opplevelse av bo- og nærområde
- Livskvalitet voksne

3.5.1 Inntektsulikhet

Inntektsulikhet i befolkningen måler vi ved hjelp av P90/P10-metoden. Målet viser hvor stor avstand det er mellom «fattig» og «rik», og hvordan inntektene er fordelt i befolkningen. P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til personen som har den 90% høyeste inntekten i befolkningen og den personens som har den 10% høyeste inntekten i befolkningen.

I Kristiansand er $P90/P10 = 2,8$ ⁴⁶. Det betyr at personen med 90% høyeste inntekt i Kristiansand har 2,8 ganger så høy inntekt som personen med 10% høyeste inntekt i Kristiansand. Kristiansand har litt høyere inntektsulikhet enn Agder ($p90/p10 = 2,7$), men samme som landet som helhet. Ulikheten har økt de siste 10 årene, både for landet og kommunen⁴⁷.

⁴⁶ Folkehelseprofilen 2021 for Kristiansand, FHI. [file:///C:/Users/st0803/Downloads/Folkehelseprofil-2021-nb-4204-Kristiansand%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/st0803/Downloads/Folkehelseprofil-2021-nb-4204-Kristiansand%20(2).pdf) hentet 14.03.21

⁴⁷ Kommune helsa, FHI <http://khs.fhi.no/webview/> hentet 14.03.21

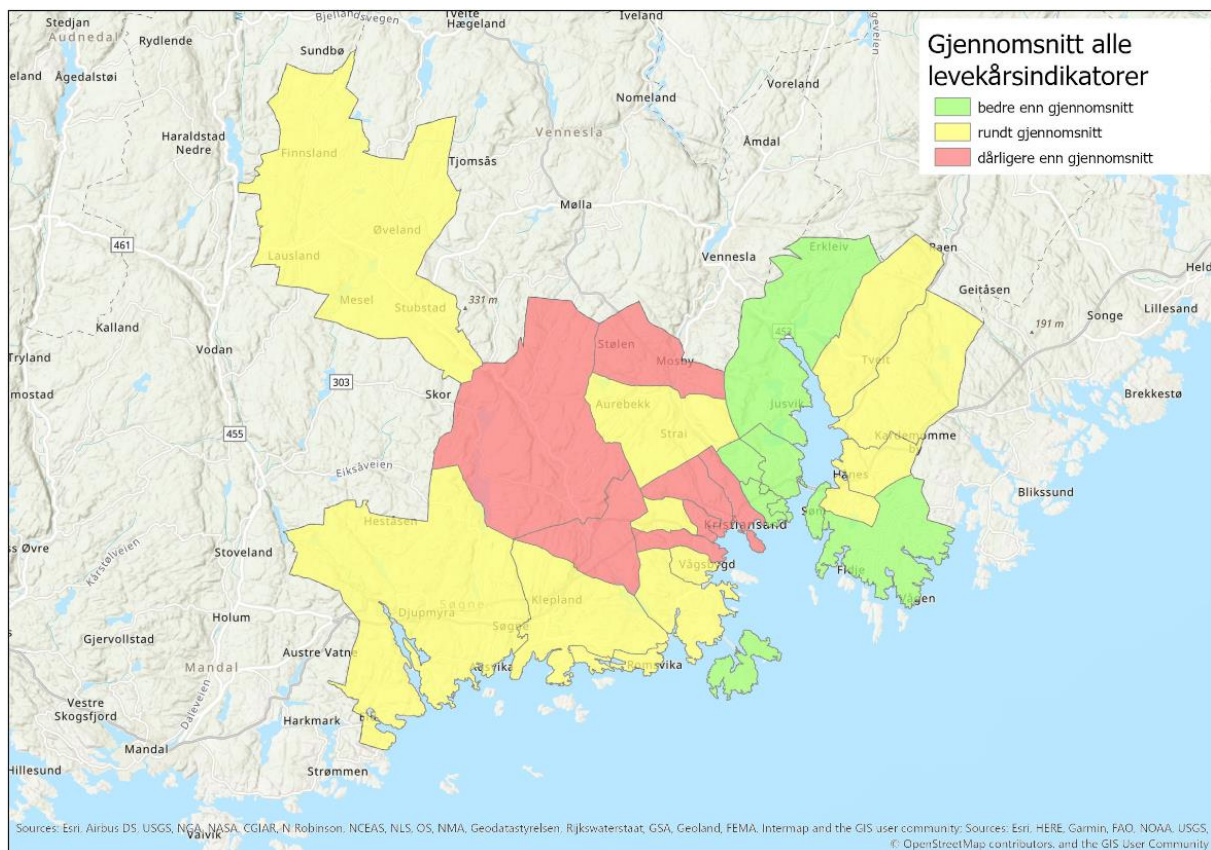

3.5.2 Ulikhet i forventet levealder

I Norge er det store sosiale forskjeller i dødelighet, der personer med høyere inntekt, utdanning og posisjon i arbeidslivet gjennomgående har lavere dødelighet. En måte disse forskjellene kommer til uttrykk på er forskjell i forventet levealder mellom utdanningsgrupper.

I Kristiansand (2004-2018) er forventet levealder for kvinner med universitet eller høyskole i gjennomsnitt 6,5 år høyere enn kvinner med grunnskole som høyeste fullførte utdanning, forskjellen ser ut til å øke. For menn er forskjellen 8 år, den har vært stabil siden 2000-2014 (15 års gjennomsnitt). I Kristiansand er forskjellene høyere enn landet som helhet⁴⁸.

3.5.3 Forskjeller i levekår mellom lokalområder

Figur 30 Samlet levekår⁴⁹ fordelt på lokalområder i SSB 2018, bearbejdet Kristiansand kommune

⁴⁸ Kommunehelsa, FHI Forventet levealder etter utdanning (B, inndeling per 1.1.2020) – leveår

⁴⁹ "Samlet levekår" er en samstilling av følgende 8 levekårsindikatorer fra SSB: Lav utdanning 16 år +, Ikke oppnådd kompetanse 21-29 år, barn i lavinntektshusholdninger EU-60, mottakere av AAP 18-66år, arbeidsledige 15-74 år, andel sosialhjelpsmottakere 16+år, unge uførepensjonister 18-44 år, og andel husholdninger som leier bolig.

På kartet figur 30 ser vi at lokalområdene markert med grønt; Justvik, Lund torv/Rundingen, Marviksletta, Gimle, Fagerholt, Flekkerøy, Søm og Dvergsnes, kommer bedre ut enn gjennomsnittet i kommunen på samlede levekår.

Lokalområdene i gult; Finstrand, Lunde, Tangvall, Strai, Langenes, Voie senter, Vågsbygd senter, Hellemyr, Hamresanden, Solsletta/Nygårdssletta, Hånes og Rona ligger på kommunegjennomsnittet på samlede levekår.

Lokalområdene i rødt; Nodeland, Mosby, Trekanten, Rosseland, Tinnheia, Grim torv/Idda og Kvadraturen, kommer dårligere ut enn kommunegjennomsnittet på samlede levekår.

I realiteten kan det være noen lokalområder som skårer dårlig på én eller to levekårsindikatorer og likevel har en bra overordnet skåre, samtidig som lokalområder i rød kategori kan skåre bra på enkelte levekårsindikatorer. Oversikten i figur 30 viser likevel en tendens for hvor det er opphopning av levekårsutfordringer i lokalområdene og legger også et grunnlag for sammenligning av levekår innad i kommunen.

I ny NOU 2020:16 "Gode levekår i byer, Gode lokalsamfunn for alle" poengteres viktigheten av lokalmiljøet for levekårene til ulike grupper i befolkningen. I rapporten finner man «*at de sosiale båndene i utsatte byområder er svakere enn andre steder. En dansk studie viser at beboere i utsatte områder skårer lavere enn resten av befolkningen på opplevd trygghet, kollektiv handlekraft, tillit, tilfredshet med områdene, livskvalitet og å ha formelle og uformelle bånd til andre mennesker (Christensen mfl. 2019b). (...) Erfaringer fra andre land viser at hvis tilliten og tilhørigheten i samfunnet svekkes, vil det kunne ha negative konsekvenser for folks livskvalitet og trygghet*»⁵⁰.

Mangel på møteplasser og samhandling mellom ulike grupper kan bidra til å svekke innbyggernes tilhørighet til lokalsamfunnet. En slik mangel kan også bygge opp frykt og fordommer mellom grupper⁵¹. I områder hvor det bor mange med dårlig råd, deltar færre i organiserte fritidsaktiviteter som krever kontingent, og færre foreldre bidrar i frivilligheten. Varige og systematiske forskjeller i levekår mellom ulike grupper kan ses som et varsel om et negativt utviklingspotensial når det gjelder samhold og samfunnsmessig tillit⁵².

3.5.4 Sosial kontakt i nabolaget

Det kan være nyttig å snakke om nabolag eller lokalsamfunn som en interessant ramme for å forstå og fremme sosial bærekraft. Shirazi et al (2020:1-2)⁵³ argumenterer for at nabolaget er en håndterbar og praktisk størrelse å implementere tiltak og policyutvikling for fattigdomsbekjempelse, sosial eksklusjon, og gentrifisering i. Det samme gjelder for intervensjoner med sikte på å påvirke bylivet, som byfornyelse eller regenereringsprogrammer. Samtidig har det blitt vanlig å snakke om

⁵⁰ NOU 2020:16 Gode levekår i byer, Gode lokalsamfunn for alle.

⁵¹ NOU 2020:16 Gode levekår i byer, Gode lokalsamfunn for alle.

⁵² NOU 2020:16 Gode levekår i byer, Gode lokalsamfunn for alle

⁵³ Shirazi, R.&Keivani, R.2019. 'The triad of social sustainability:Defining and measuring social sustainability of urban neighbourhoods', Urban Research & Practice,12:4, 448-471, DOI: 10.1080/17535069.2018.1469039.

Shirazi, R.&Keivani, R., Brownhill, S. & Watson, G.B. 2020. 'Promoting social sustainability of urban neighbourhoods', INTERNATIONAL JOURNAL OF URBAN AND REGIONAL RESEARCH, DOI:10.1111/1468-2427.12946.

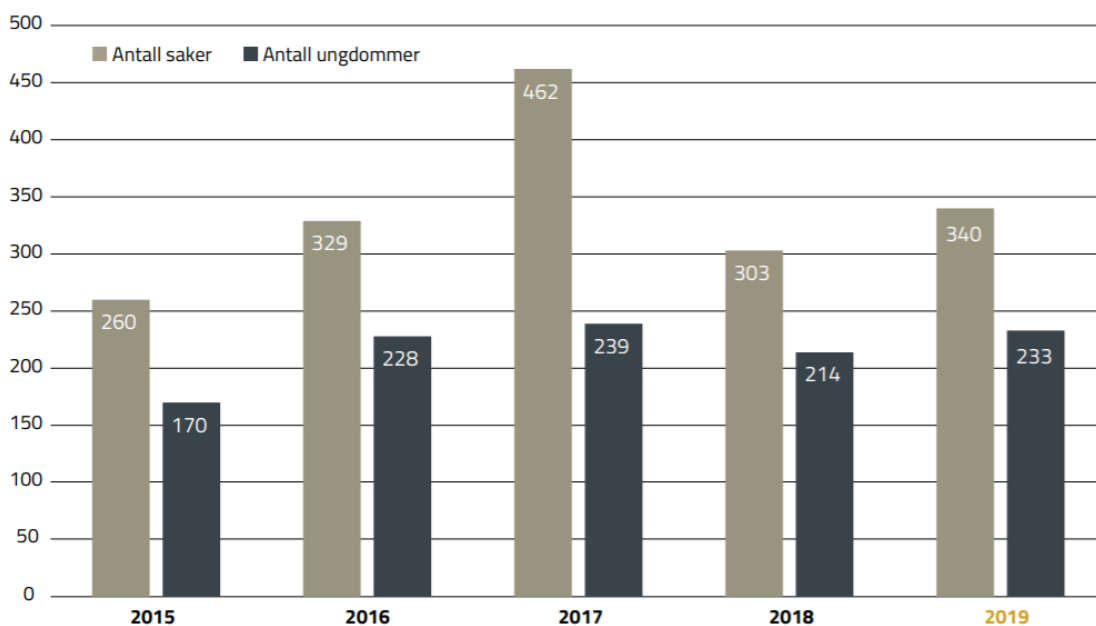

«bærekraftige lokalsamfunn» og i kjølvannet av dette også «bærekraftige nabolag» som modeller for god byutvikling. Nabolaget gir altså en ramme for å forstå, men også i praksis skape, levende, sosialt sammenbundne samfunn med høy livskvalitet. Og dermed også et utgangspunkt for diskusjoner om hvilke karaktertrekk et sosialt bærekraftig nabolag bør ha og hvilke prinsipper et sosialt bærekraftig nabolag bør strekke seg mot⁵⁴.

Tett sosial kontakt i nabolag trenger ikke være utelukkende positivt. Sosiale relasjoner og nettverk mellom likesinnede kan virke hemmende på å ta inn nye impulser eller knytter seg til andre. Dette kan føre til at man ikke utvikler et bredere sett av relasjoner og nettverk som ofte er nyttige for å orientere seg om utdanningsmuligheter eller får kjennskap til ledige jobber. Uheldige sosiale relasjoner kan bidra til at barn og unge havner i dårlige miljøer eller i kriminelle nettverk⁵⁵.

3.5.5 Kriminalitet

Figur 31 viser antall registrerte kriminelle saker begått av ungdom under 18 år i Kristiansand har økt fra 303 i 2018 til 340 saker i 2019.

Figur 31 Antall kriminelle saker og antall ungdommer som har utført den kriminelle handlingen, 2019, Kristiansand kommune, Trendrapporten.

Antall ungdom registrert for lovbrudd har økt fra 214 i 2018 til 233 ungdommer i 2019. Kjønnfordelingen er 164 gutter og 69 jenter. De fleste av disse ungdommene er bosatt i Kristiansand, men det er også ungdommer bosatt i andre kommuner. Antall registrerte saker i Kvadraturen har vist en markant nedgang fra 132 til 107 saker i 2019. Motsatt har det vært en økning i saker i lokalområdet Randesund og i Vågsbygd fra 2018 til 2019⁵⁶.

⁵⁴ Ikke-publisert forskning, Litteraturstudie i prosjekt «Sosial bærekraft som ny drivkraft i lokalsamfunnet», Kristiansand kommune 2021

⁵⁵ NOU 2020:16 Gode levekår i byer, Gode lokalsamfunn for alle

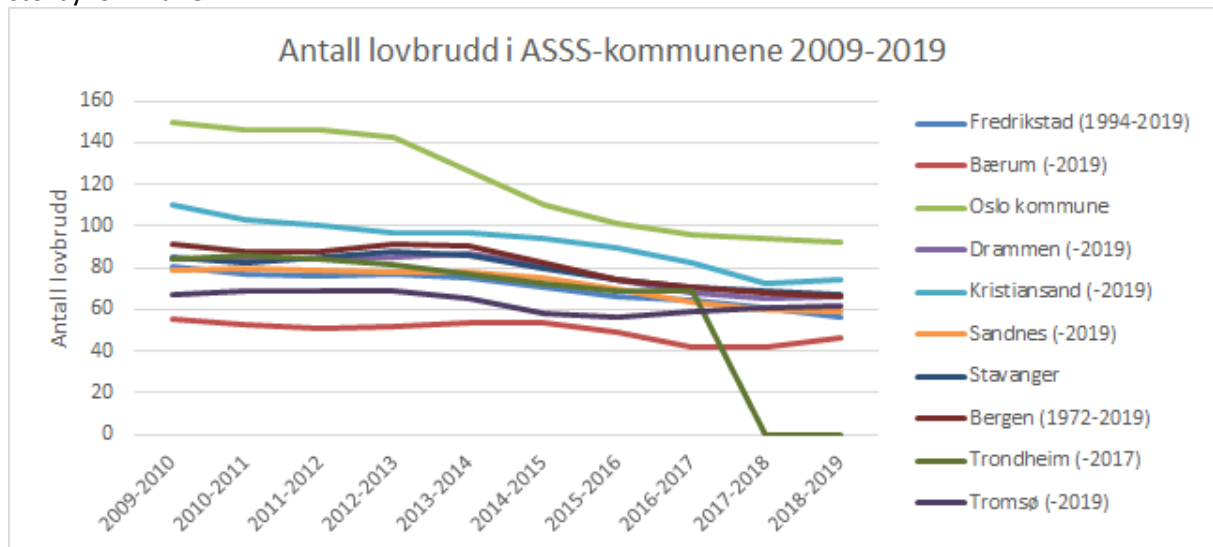
⁵⁶ Trendrapporten 2019. Ungdom og kriminalitet i Kristiansand. Kristiansand kommune og politiet.

Anmeldte lovbrudd etter gjerningssted (alle lovbrudd)		
	Absolutte tall	Per 1 000 innbyggere
2018-2019		
Hele landet	304494	57,1
Vest-Agder (-2019)	11302	60,2
Kristiansand (-2019)	6886	74,6
Songdalen (-2019)	279	41,6
Søgne (-2019)	544	47,7

Figur 32 Anmeldte lovbrudd etter gjerningssted, SSB, tabell 08487.

For gamle Kristiansand kommune var det 75 anmeldte lovbrudd per 1000 innbygger i 2018-2019. Dette er både mer enn Vest Agder med 61 lovbrudd per 1000 innbygger og landsnittet på 57 lovbrudd pr. 1000 innbygger. Sammenlignet med ASSS kommunene (figur 33) er det bare Oslo kommune som har flere anmeldte lovbrudd i 2018-2019, 92 anmeldte lovbrudd pr. 1000 innbygger. Antall lovbrudd (alle lovbruddsgrupper) er redusert over tid i Kristiansand som i de andre storbykommuner.

Figur 33 Anmeldte lovbrudd (alle lovbruddsgrupper) 2009-2019. Årlig gjennomsnitt etter gjerningssted. Pr. 1000 innbygger, tabell 08487.

3.5.6 Bolig

Flere studier⁵⁷ antyder en sammenheng mellom helse og eie/leieforhold, og funnene viser gjennomgående at de som eier egen bolig har bedre helse. Å eie en bolig vil også være et uttrykk for et visst ressurs- og velstandsnivå.

3.5.6.1 Boligbehov

Kristiansand kommune har 2127 kommunale boliger til ulike formål/grupper. Det er beregnet og framskrevet behov for boligmasse innfor hovedområdene heldøgnsomsorgsplasser, boligbehov

⁵⁷ https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Etnisitet/okonomi/lavinntekt_og_okonomiske_vansker/

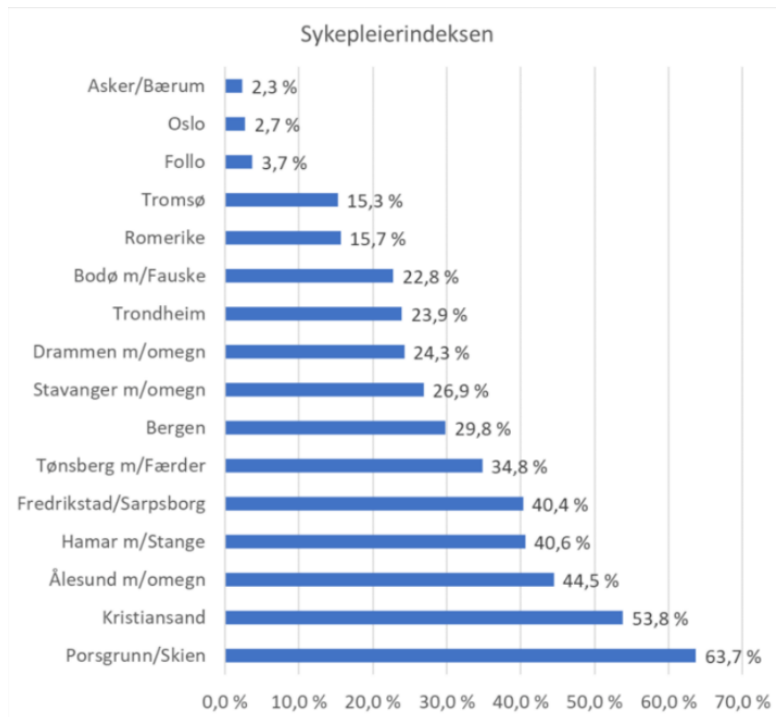
innen rus- og psykisk helsefeltet, boligbehov innen habiliteringsfeltet, aktivitetstilbud innen habiliteringsfeltet og avlastningsplasser. Det er i tillegg et behov for rimelige boliger til familier, per i dag er det flere barnefamilier på venteliste til boliger. Overordnede prinsipper i Kristiansand kommune er å arbeide aktivt for å lette veien inn på boligmarkedet og motvirke geografiske klasseskiller⁵⁶.

I boligundersøkelsen⁵⁸ (n=1866) nevner flest innbyggere at det som betyr noe for dem ved boligkjøp i prioritert rekkefølge er nærhet til sjø, område uten støy/forurensing, gode nærområder, boligens pris og boligens størrelse (80-87%). Nærhet til butikk og ulike tjenester (kollektivtilbud, skole/barnehage, fritidstilbud) og venner/familie er også viktig for opp mot 50-70 prosent av respondentene, mens bare 45 prosent vektlegger å bo i områder med folk på samme alder. Dette åpner noen steder for muligheten for et miks av befolkningsgrupper og boligformer som legger til rette for møter på tvers av generasjoner. Befolkningssammensetningen per lokalområde vises tidligere i statusen (figur 4).

3.5.6.2 Boligpriser

For å beskrive muligheten for å kjøpe seg bolig i et område bruker man den såkalte sykepleierindeksen. Den beskriver hvor stor en andel av boligomsetningen en aleneboende sykepleier kan kjøpe på et gitt tidspunkt. Sykepleierlønnen brukes fordi den representerer en typisk god norsk inntekt og er i liten grad konjunkturavhengig. Er andel av boliger som sykepleierlønnen kan kjøpe stor, er boligene rimelige og tilgjengelig i det gitte område, og motsatt er de dyre og mindre tilgjengelige for folk flest hvis andelen sykepleieren kan kjøpe er lav.

⁵⁸ <https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/f046cc5a02e44431b7e0c675442851ee/rapport-boligundersokelse-sogne-songdalen-endelig-versjon.pdf>

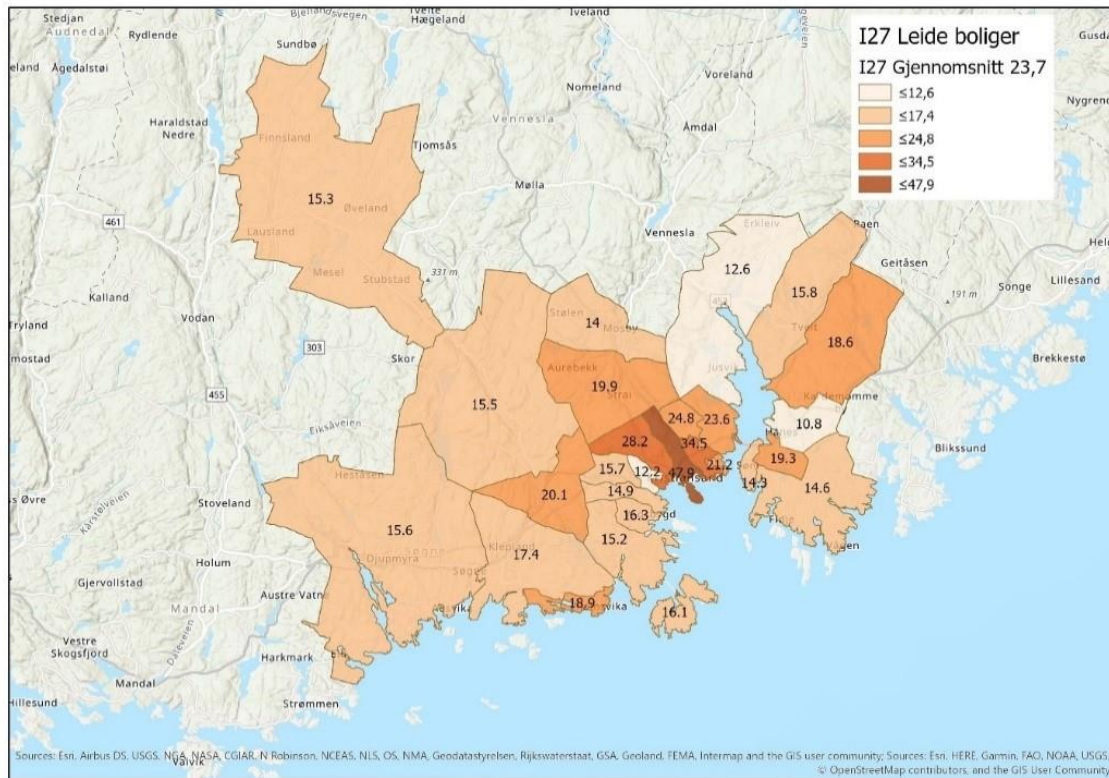
Figur 34 Andel av boligene omsatt i 2019 man hadde råd til som aleneboende sykepleier.

Sammenlignet med de største norske byene kommer Kristiansand i 2019 godt ut på indeksen med over halvparten av boligene i kommunen tilgjengelige for innbyggere med inntekt tilsvarende sykepleieren. Tallene inkluderer i dette tilfelle bare gamle Kristiansand kommune. Det kan være relevant å se på boligtilgangen økonomisk i sammenheng med hvor disse boliger befinner seg og hvilke kvaliteter som er i nærmiljøene. Noen av områdene som er tilgjengelige for kjøp er ikke nødvendigvis attraktive for alle og figur 34 gir ikke informasjon om hvorvidt innbyggerne opplever tilgangen på bolig like stor som det tallene viser. Den sier heller ikke om den aleneboende sykepleier har et stimulerende nærmiljø og gode kollektivforbindelser for et enkelt og godt liv. I en senere graf (figur 37) framstilles innbyggernes opplevelse av nærmiljøet, men dette er på kommunenivå, ikke på lokalområder.

3.5.6.3 Eier/leiestatus bolig

I 2018 leide 23,7 prosent av alle husholdninger i Kristiansand bolig.

Figur 35 Andel av husholdninger som leier bolig (2018) vist per lokalområde i Kristiansand kommune. Kilde: SSB, bearbejdet av Kristiansand kommune.

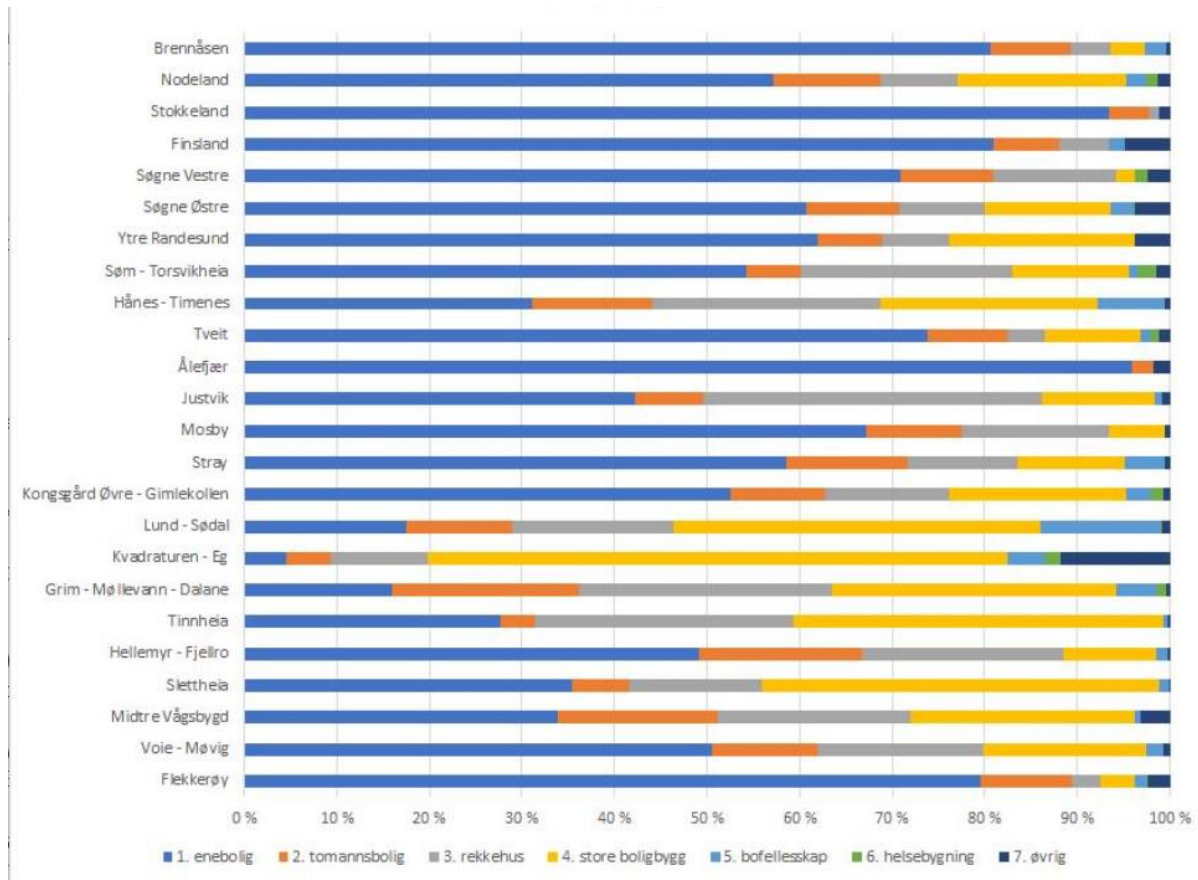
Lokalområdene med høyest andel er Kvadraturen (47,9 %), Lund Torv/Rundingen (34,5 %) og Grim (28,2 %), mens lokalområdene med lavest andel er Hånes senter (10,8 %), Tinnheia (12,2 %) og Justvik (12,6 %).

Tall fra 2020 viser at generelt for hele kommunen leide 44 prosent i gruppen av innvandrere med ikke-vestlige bakgrunn bolig, i innvandrerguppen fra vestlige land var tilsvarende tall 33 prosent, mens for den øvrige befolkning leide bare 15 prosent.

3.5.6.4 Boligsammensetning

En befolkningssammensetning på tvers av aldersgrupper og sosioøkonomisk status kan være med å skape et inkluderende og mangfoldig bomiljø. Valg av boligtype henger ofte sammen med alder og hvor man er i livet, det igjen kan påvirke hvor man bor geografisk i kommunen. Befolkningens alderssammensetning er framstilt per lokalområde tidligere i statusen (figur 4).

Boligstruktur i ulike områder i Kristiansand 2019 viser en overvekt av eneboliger, særlig i lokalområder lengst vekk fra sentrum. Sentrumsnære lokalområder som Kvadraturen, Lund og Grim har større andel rekkehus og boligblokker enn øvrige lokalområder. Det er likevel innslag av flere boligtyper i alle lokalområdene. Sosiale boligstrukturer som bofelleskap og helsebygg representerer en mindre andel av boligene i 20 av de 24 lokalområder vist i figur 36.

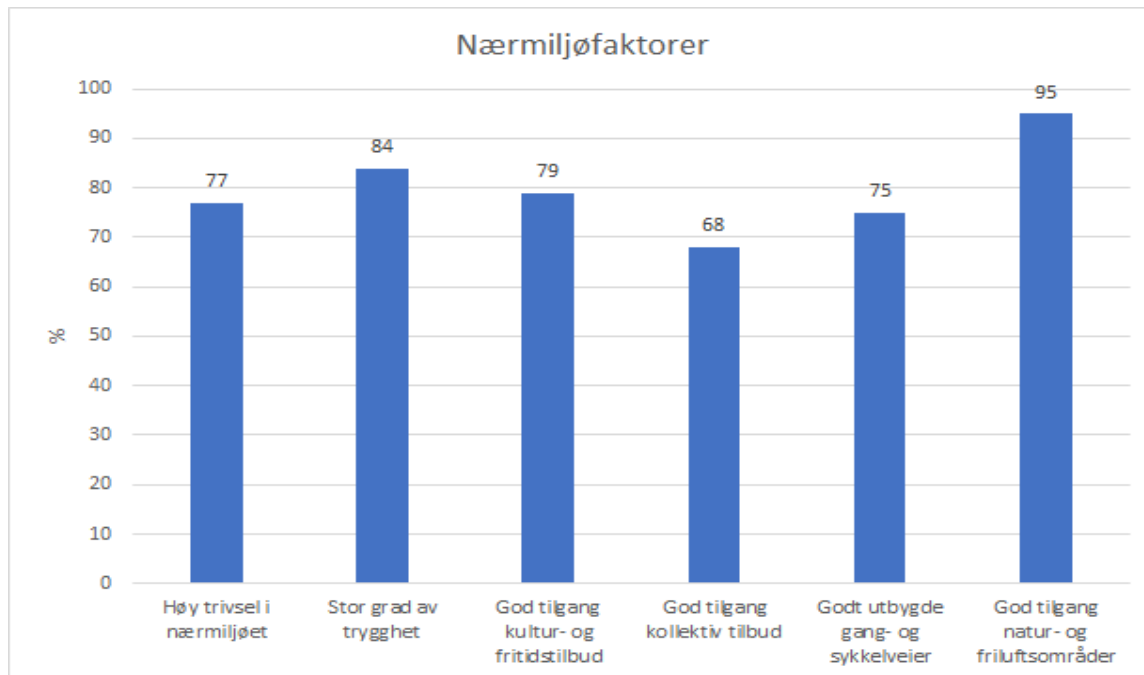

Figur 36 Boligstruktur fordelt på lokalområder i Kristiansand 2021, Kristiansand kommune statistikk, 2021.

3.5.7 Opplevelse av nærmiljøet

Gode uteområder og fritidstilbud som er tilgjengelige for alle, kan bidra til å heve kvaliteten på boområdet og bidra til utjevning av sosiale forskjeller⁵⁹. I 2019 ble Folkehelseundersøkelsen for Agder gjennomført blant den voksne befolkningen - 10 158 Kristiansandere svarte. Undersøkelsen handler om helse, trivsel og andre forhold som har betydning for folkehelsen, blant annet svarte respondentene på spørsmål om nærmiljøet sitt (figur 37).

⁵⁹ Folkehelseinstituttet, Oppvekstprofil for Kristiansand 2020 [file:///C:/Users/st0803/Downloads/Oppvekstprofil-2020-nb-4204-Kristiansand%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/st0803/Downloads/Oppvekstprofil-2020-nb-4204-Kristiansand%20(1).pdf) hentet 13.03.21

Figur 37 Andel av respondenter i Folkehelseundersøkelsen i Agder 2019 (n=10158) som svarte positivt på spørsmål om nærmiljøfaktorer.

- 77 prosent i Kristiansand svarte at de opplevde stor grad av trivsel i nærmiljøet, andelen er høyere enn gjennomsnittet i Agder. Trivsel øker med alderen.
- 84 prosent i Kristiansand svarte at de opplevde stor grad av trygghet, andelen er lavere enn gjennomsnittet for Agder. Andelen som føler seg trygg øker med alder opp til 69 års alder, da flater det ut, den øker med økt utdanningsnivå og kvinner føler seg mindre trygge enn menn.
- 79 prosent i Kristiansand svarte at de hadde god tilgang til kultur- og idrettstilbud. Dette er på nivå med gjennomsnittet i Agder. Kvinner er mer fornøyd enn menn og andelen fornøyd øker med alderen.
- 68 prosent i Kristiansand svarte at de har god tilgang til offentlig transport. Andelen er høyest i Agder, andelen fornøyd øker med alderen.
- 75 prosent i Kristiansand svarte at det er godt utbygde gang- og sykkelveier, andelen er høyest i Agder. Andelen varierer lite mellom utdanningsgrupper, aldersgrupper og kjønn.
- 95 prosent i Kristiansand svarte at de har god tilgang til natur- og friluftsområder, andelen er på nivå med gjennomsnittet i Agder.

I NOU 2020 om Levekår i byer poengteres det at trygghet og utrygghet i sitt nærmiljø langt på vei er personavhengig. Det som kan gjøre noen utrygge, påvirker i liten grad andre. Faktorer som kan virke inn på i hvilken grad man opplever seg som utrygg og håndterer utrygghet, er personlighet, kjønn, alder, sosioøkonomisk status, oppveksterfaringer og eventuelle erfaringer som å ha vært offer for vold eller kriminalitet. Det kan også handle om beboernes normer og verdier, beboernes livssituasjon og om det er sosialt samhold og tillit mellom beboerne. Det kan handle om fysiske forhold som manglende renhold og vedlikehold. For eksempel kan knuste vinduer, søppel i gatene og graffiti få beboere til å føle seg utrygge. Områdets rykte eller omdømme kan påvirke opplevelsen av

trygghet, og bildet mediene presenterer av området, eller at beboere mangler kunnskap, for eksempel om hverandres måter å leve på⁶⁰.

3.5.8 Livskvalitet blant voksne

I Folkehelseundersøkelsen for Agder 2019 svarte 10 158 Kristiansandere på spørsmål om livskvalitet. På en skala fra 0-10 er samlet verdi for livskvalitet i Kristiansand 7,36, dette er det samme som gjennomsnittet for Agder. Kvinner har en noe høyere skår på livskvalitet enn menn. Nedenfor presenteres gjennomsnittet for hver av de 10 indikatorene, som ble målt på en skala fra 0-10.

Figur 38 Subjektiv livskvalitet i Kristiansand, Folkehelseundersøkelsen i Agder 2019.

Respondentene fra Kristiansand kommune svarer i gjennomsnitt godt over middels på de «positive» variablene og lav skår på de «negative» faktorene, figur 38.

Det mest overraskende med folkehelseundersøkelsen er den sterke sammenhengen vi finner mellom alder og mange av utfallsvariablene, der det meste blir bedre med alderen⁶¹. Dette gjelder også for ensomhet, trygg i nærmiljøet og fornøyd med livet. Alle utfallsvariablene henger også i stor grad positivt sammen med utdanningsnivå.

⁶⁰ NOU 2020:16 Gode levekår i byer, Gode lokalsamfunn for alle

⁶¹ Skogen, J.C., et al., Folkehelseundersøkelsen i Agder. Fremgangsmåte og utvalgte resultater. 2019, Folkehelseinstituttet: Oslo

Folks livskvalitet varierer etter livssituasjon. Personer som er arbeidsledige eller uføre og personer med helseutfordringer er eksempler på grupper som er overrepresentert blant de som svarer at de er mindre tilfredse med livet⁶².

Tiltak for å utjevne levekårsforskjeller og sosial ulikhet er omfattende, tverrfaglige og politiske. I norsk sammenheng publiserte Dahl, m.fl. i 2014 rapporten «Sosial ulikhet i helse: En norsk kunnskapsoversikt»⁶³. Rapporten gir en samlet oversikt over forskning på feltet, beskriver utfordringene og inneholder forslag til tiltak for å utjevne sosial ulikhet og levekårsforskjeller. Med utgangspunkt i denne kunnskapsoversikten og annen litteratur, har Helsedirektoratet gitt ut «Anbefalinger mot sosial ulikhet i helse»⁶⁴. Anbefalingene omfatter tiltak sammenfallende med temaene i samtlige kapitler i statusoversikten - rettferdig inntektsfordeling, oppvekstvilkår, arbeid og utdanning, helsebringende atferd, samt strukturelle grep og implementeringen av disse.

⁶² Statistisk sentralbyrå. (2020). Livskvalitet i Norge 2020.

⁶³ http://handling.forebygging.no/Global/Sosial%20ulikhet%20i%20helse%20En%20norsk%20kunnskapsoversikt_Hovedrapport.pdf

⁶⁴ https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/anbefalte-tiltak-mot-sosial-ulikhet-i-helse/Anbefalte%20tiltak%20mot%20sosial%20ulikhet%20i%20helse.pdf/_attachment/inline/61dc43e0-cdc6-43a7-97aa-033087123180:16c32d7c42b3ed5a8fbaf35742e986133a0749/Anbefalte%20tiltak%20mot%20sosial%20ulikhet%20i%20helse.pdf

4 Figurliste

Figur 1 FNs bærekraftsmål og de tre bærekraftsdimensjonene (hstockholmresilience.org)	10
Figur 2 Tre dimensjoner ved sosial bærekraft	10
Figur 3 Kommunen delt inn i 27 lokalområder, kart bearbejdet av Kristiansand kommune, 2020.	12
Figur 4 Befolkningssammensetning i lokalområdene Kilde: SSB, 2020, bearbejdet av Kristiansand kommune	13
Figur 5 Andel av personer over 18 år som stemte ved kommune- og fylkestingsvalg 2019. Valgkretser i Kristiansand	16
Figur 6 Anmeldelser fordelt på hatmotiv i Norge 2015-2019. Kilde: PAL STRASAK (uttrekk 02.01.13, 02.01.14, 16.02.15, 04.04.16, 09.08.17, 20.04.18 og 04.01.19).	18
Figur 7 Arenaer for helsefremmende og forebyggende arbeid for barn og unge i ulike aldersgrupper, FHI, 2020	19
Figur 8 Andel minoritetsspråklige barn 1-5 år i barnehage. Kilde: SSB tabell 12272	21
Figur 9 Ungdataundersøkelsen 2019 for ungdomsskoleelever for de tre gamle kommunene.....	22
Figur 10 Antall og andel barn i Kristiansand som lever i familier med vedvarende lavinntekt, EU60, treårsperiode. Kilde: SSB, tabell 12944.....	23
Figur 11 Andel barn i lavinntektshusholdning EU 60 vist per lokalområde i Kristiansand kommune. Kilde: SSB, bearbejdet av Kristiansand kommune.	24
Figur 12 Ensomhet og depressive symptomer hos ungdom. Kilde: Ungdata 2019	26
Figur 13 Andel personer utenfor utdanning og arbeid, 16-25 år (NEET) Kristiansand og landet. Fordelt på kjønn og innvandring. FHI, Kommunehelsa 2020.	28
Figur 14 Gjennomføring i videregående skole innen seks år. Kilde: FHI – kommunehelsa.....	30
Figur 15 Kjønnforskjeller i gjennomføringsgrad (5-6 år) på videregående skole i Vest Agder, 2019 .	30
Figur 16 Utdanningsnivå i Kristiansand kommune, personer 30-39 år. Kilde: FHI	31
Figur 17 Utdanningsnivå i befolkningen 16+år. Kilde: SSB	32
Figur 18 Andel med lav utdanning vist per lokalområde i Kristiansand kommune. Kilde: SSB, bearbejdet av Kristiansand kommune.	32
Figur 19 Sysselsetting i befolkningen, 15-74 år, 2014-2020, Kilde: SSB tabell 07984 og 06445	33
Figur 20 Andel sysselsatte med ulik arbeidstid, fordelt på kjønn, 2020. Kilde: SSB tabell 12540	34
Figur 21 Andel sysselsatte per innvandrerkategori i Kristiansand og ASSS-kommuner, Kilde SSB 11607, Begge kjønn / Alder 15-74 / 4. kvartal 2020	35
Figur 22 Sysselsettingsgapet i ASSS kommunene, 15-74 år, SSB, 2020	36
Figur 23 Utviklingen av sysselsettingsgapet over tid i Kristiansand. SSB, 2021 bearbejdet KRS.	37
Figur 24 Andel helt arbeidsledige av arbeidsstyrken i Kristiansand i 2020-21, NAV	39
Figur 25 Andel AAP blant personer 18-66 år i Kristiansand, Agder og ASSS, NAV 2020.....	40
Figur 26 Sosialhjelpsmottakere i Kristiansand fordelt på to aldersgrupper, gjennomsnitt pr mnd. Kilde: SSB, bearbejdet	41
Figur 27 Andel av befolkning i alderen 18-24 år som har mottatt minst en sosialhjelpsutbetaling pr år i Kristiansand sammenlignet med bykommunene i ASSS-samarbejdet. Kilde: SSB	42
Figur 28 Andel uføretrygdede under 30 år av befolkning 18-29 år pr desember, NAV	43

Figur 29 Andel unge uførepensjonister, 18-44 år, pr. lokalområde i Kristiansand Kilde: SSB, bearbeidet av Kristiansand kommune.....	44
Figur 30 Samlet levekår fordelt på lokalområder i SSB 2018, bearbeidet Kristiansand kommune.....	46
Figur 31 Antall kriminelle saker og antall ungdommer som har utført den kriminelle handlingen, 2019, Kristiansand kommune, Trendrapporten.	48
Figur 32 Anmeldte lovbrudd etter gjerningssted, SSB, tabell 08487.....	49
Figur 33 Anmeldte lovbrudd (alle lovbruddsgrupper) 2009-2019. Årlig gjennomsnitt etter gjerningssted. Pr. 1000 innbygger, tabell 08487.	49
Figur 34 Andel av boligene omsatt i 2019 man hadde råd til som aleneboende sykepleier.....	51
Figur 35 Andel av husholdninger som leier bolig (2018) vist per lokalområde i Kristiansand kommune. Kilde: SSB, bearbeidet av Kristiansand kommune.	52
Figur 36 Boligstruktur fordelt på lokalområder i Kristiansand 2021, Kristiansand kommune statistikk, 2021.....	53
Figur 37 Andel av respondenter i Folkehelseundersøkelsen i Agder 2019 (n=10158) som svarte positivt på spørsmål om nærmiljøfaktorer.	54
Figur 38 Subjektiv livskvalitet i Kristiansand, Folkehelseundersøkelsen i Agder 2019.	55